

ΤΑΪΝΑΡΔΕΝ

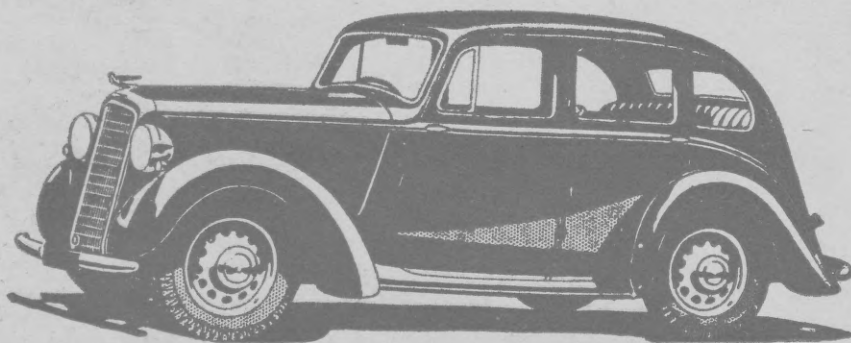

P. AREN. J.G.

N5

ΜΑΙ

36

HILLMAN MINX

ÖKONOOMSEIM INGLISE AUTO

AINUESINDAJA

J. PUHK & POJAD

TALLINNAS, PÕHJA PST. 21. TEL. 426-40

Ühispank Tartu Eesti Laenu- ja Hoiu-Ühisus

Esimene Eesti kooperatiivpank. Asutatud 1902. a.

Tartus, Suurturg 14, omas majas. Telef. 177, 700.

KÕIK PANGAOPERATSIOONID

Annab laene mitmesugustel kindlustustel. / Võtab raha hoiule jooksva ja tähtajalisel arvel. / Ostab ja müüb mitmesuguseid väärtpabereid. / Inkassoooperatsioonid.

Moodne varakamber väärtasjade ja dokumentide hoidmiseks.

Hoiukarbid koduseks rahakogumiseks. Korrespondendid kodu- ja välismaal.

„TÄNAPÄEV“
SÖLTUMATU KULTUURIAJAKIRI
II aastakäik

nr. 5 mai 1936

SISUKORD

TEGIJAST, TEOSEST JA TEENEST.

A. H. Tammsaare.

KAHTLEMINE (sonett). Eeda Kook.

KEVAD ON SALADUSTEST TULVIL.

M. S.

EMADEPÄEVAKS. M. Kurs-Olesk.

AVALIK KIRI ED. VIIRALTILE. Ott Kangilaski satiiriline luuletus (illustratsioonidega).

MÖTTEID ERAMAJANDUSE PROPAGANDANÄDALA EEL. J. Sisask.

SÜGIS. Oskar Luts. (A. Peerna illustatsioonidega.)

EESTI KUNSTIAABITSA KUKEST ANTS LAIPMANIST. V. Eller.

OLLA NAINE . . . Linda Künnapas'i veste (8 fotoga).

LUGEJA, KIRJANDUS JA KRIITIKA. Olli Olesk.

UUSI RAAMATUID (arvustusi O. Urgartilt, P. Viidingult, M. Sillaotsalt, Justuselt, E. Roonelt).

Noor-Eesti raamatute kaantevõistlus.

Toimetusele saadetud kirjad. Poleemikat.

VALITUD FOTOSID, JOONISEID, PUU- JA LINOOLLÕIKEID, TIITUSE KARIKATUURE jne.

ANTENN (haruldusi kogu maailmast).

KIRJAD ELUTEHNIKAST (marginaaliatega).

„Tänapäev“ ilmub iga kuu esimestel päevadel ja maksab aastas kr. 3.60, poolaastas (6 nr.) kr. 1.80, veerandaastas 90 senti, üksiknumber 35 senti. Kirjade aadress Tartu, Gustav-Adolfi 11. Postk. 76.

Kuna „Tänapäev“ võtab vastu kuulutusi ainult soliidsetelt äridelt, siis lugeja võib suhtuda siin kuulutatavasse firmadesse täie usaldusega.

Jaan Vahtra: Minu noorusmaalt II.

Autobiograafilisi pilte ja jutustusi aastailt 1899—1909. Autori illustratsioonid originaal-linoollõigetel. Noor-Eesti kirjastus Tartus 1935.

Vahtra teine mälestuste-kogu algab esimest kogu meenutavas soe-südamlikus toonis. Raamatu meeldivamaid peatükke kirjeldab autori poisikesepõlist Tartuskäiku, mille eesmärgiks oli kavatsus „Olevikule“ ära müüa oma luuletused — kindlas lootuses saada nende eest kümme rubla ja osta selle raha eest raamatuid, või kui jätkub, siis ka uus müts vana luitunud peakatte asemele. See episood meenutab umbes samalaadilist lugu Kärneri mälestustekogust „Kadunud aegade hämarusest“ — ja lõpeb ka samalaadilise pettumusega: ei taha „Olevik“ noore luuletaja teoseid.

Järgnevais peatükis on Vahtra teise mälestuste-kogu vooruseks peamiselt ilusad tüüpide-iseloomustused. Eriti plastilised on vanemate meeste kirjeldused, milledest mõnda võib lugeda tõelise naudinguga, nagu näiteks vallavanema Jaakob Jaaska või praost Schwartzi heatujulist kujutust. Selliste kirjelduste kaudu võimaldub lugemisel pilku heita kogu tolleaegsesse õhustikku, kusjuures erilise selgusega ilmestub tolleaegse maakooliõpetaja elu-olu. See on kummaline elu metsatagustes kehvades küldes; elu külmas ja näljas, — ainsaks lohutuseks külakese „südamlikud, avameelsed inimesed“ ja mõni naaber-õpetaja, kes paljudeks ei pane igal laupäeval kümme kilomeetrit ära käia, et kohata omasugust, s. t. noort teadusehimulist ja elurõõmsat koolimeest.

Kuna Vahtra kõnesolevas mälestuste-kogus räägib peamiselt oma „koolmeisteri-aastatest“, siis peab ta paratamatult kirjeldama ka toda veneaegse algkooliõpetaja kibedaimat vitsa — puruvenemeelset venelasest-koolide-inspektorit. Nende härrade vägagi madalat vaimset taset iseloomustab juba jutustus autori esimesest kohtumisest sellelaadilise võimumehega; nende mõtteviisi kujutab vahejuhtumine „Novoje Vremjaga“ teise seda liiki suurmehe „kooli katsumise“ puhul.

Nagu Vahtra esimese mälestuste-kogu sündmustiku vaikseks saatemuusikaks oli metsa tume kohin, nii iseloomustab teisegi mälestustekogu kaunimaid lehekülgi „kohisev mets“, millele lisandub ajuti „sinendav, alati kohisev Peipsi.“ Peipsit kirjeldades muutub autori stiil otse kumisevalt lüüriliseks; Peipsist kõneldes tuleb sõnastusse soojust ja meeledust. Kui aga tegemist on kalapüügiga Peipsil, siis imbub jutustusse uljuse alustoon, suurejoonelist romantikat. Lausa dramaatiliseks läheb asi, kui kõne alla tuleb peipsipealne „merelahing“ venelaste-tindipüüdjatega, — üks huvitavamaid peatükke mälestustekogus, mis väga omapäraselt valgust heidab Peipsi rannikul elavate eestlaste iseloomule ja mõtlemisviisile („...pole midagi nende venelaste tõbrastega teha; petavad ja meelitavad meid, sest oleme päris lollid.“)

Jaan Vahtra on hea ja „ladus“ jutustaja; võetagu või peatükk „Üks suvireis“, — millise heatujulise muigega vestab siin kogenud mees oma noorpõlve „seiklustest“! Kuid „ladusate“ jutustajatega juhtub sageli, et jutustamise-hoog nad kaasa kisub ja paneb unustama enesekriitika. Seda on juhtunud ka Vahtraga ta teises mälestuste kogus, mille viimane kolmandik oleks nõudnud õige tugevat kärpimist. Jutustaja ei märkagi, kuidas ta laskub aina rohkem üksikasjusse, mis lugejale ei paku midagi uut ega huvitavat. Korduvad aina ühelaadilised ja ühetoonilised joomingute- ja küllaltki jõhkrate vempude kirjeldused, mis viimaks ähvardavad rikkuda kogu mulje. Kipub tekkima veendumus, et tolleaegne „koolmeister“ ei teinudki muud kui jõi ja jõi; et talle pealegi ei jätkunud viinast, vaid joodi puhast piiritust (lk. 260), mille mõjul seda suurema hooga sooritati oma „kangelastegusid“ (lk. 245, 246, 248, 253 jne.). Meelsamini oleks näinud üksikasjalikumaid kirjeldusi maaõpetajate kultuuritööst, millele siin-seal on kahjuks vaid vihjamisi juhitud tähelepanu.

TÄNAPÄEV

NR. 5

MAI 1936

I AASTAKÄIK

Mis tal
viga
vilistada?

Tegijast, teosest ja teenest

Jumal paraku, RA on möödas! Kirjaniku arust oleks ta võinud igavesti kesta — auhindade pärast. Milline rodu neid oli! Aga nüüd: ainult Riigivanema kolm auhinda. Mis napp, see napp, kui arvestada kirjanike, eriti aga teoste hulka.

RA pohmeluse järele kuluks kolm auhinda üheainsale kirjanikule — esimene, teine, kolmas — teoste väärtuse kohaselt, sest teosel peab ometi mõni väärtus olema, kui ta saab auhinna. Ja kuigi kirjanik saaks kolm auhinda, siis jääksid mõnel ometi umbes, ligi või päris pooled auhinnata.

Muide, võib ka nõnda, et auhind antakse mitte teose väärtuse või teoste arvu järele, vaid seepärast, et oled siin või seal sündinud, et oled kirjutanud sellest või tollest või et sul on teened — nõnda võib ka. See on Euroopaski viisiks.

Muuseas — prantslased, näiteks, andsid millalgi kellelegi auhinna, sest et mees oli must ja oli sündinud Aafrikas ning keegi ei pannud seda imeks ega pahaks. Aga kui keegi sakslane sai mõni aasta tagasi auhinna, siis pandud seda pahaks ja mõned lehed tahtnud sellest teatada või teatanudki õnnetuste ja kuritegude all. Lehes on ju selline osakond ja kui seal ruumi ülearu, miks siis mitte auhindu sinna paigutada. Pealegi kõlbaks see nii mõnigi kord eeskujuks.

*

Nali naljaks, aga see pole mingi nali, kui tegijate ja teoste arv kasvab RA hooga edasi. Mõelge ometi: loomuliku andega kirjanik võib aastas oma pooltosinat raamatut välja lasta, seni kui leidub kirjastajaid.

Ja neid leidub, jumal tänatud, sest nemad sigivad sama hoogsalt nagu teos ja tegijagi. Seepärast võib kirjanduslik peretellimine RA eeskujul edasi kesta.

Keelemeister Aavik unistas millalgi eesti kirjanikust, kes teeks aastas ühe romaani, näidendi, kriitilise teose, arvustusi ja juhuslikke artikleid ning kes saaks vähemalt ühe auhinna. Aga eesti kirjanik on oma viljakusega juba Aaviku unistuse ületanud, nagu eesti keel ole-

vat ületanud keelemeister Aaviku keeleuuen-
dusegi.

Ainult unistatud auhinnaga on kabe lugu ja mitte seepärast, et eesti andekalt viljakas kirjanik ei suudaks või oskaks teda kätte saada, vaid et teda pole lihtsalt olemas. Isegi igavese RA raamides poleks võimalik igal viljakal auhinda saada. Nii et unistatud teosed on juba muutunud tõsiasjaks, kuna auhind jääb ikka veel ideaaliks.

*

Sest tegija ja teosega ning auhindadega käib rahvasõna mööda: mida rohkem koeri koos, seda vedelam lake. Maailmas on ju nõnda, et tegija ja teosed ühelt poolt ning auhinnad ja autasud või lihtsalt tasu teiselt poolt ei seisa mingis sõltuvuses.

Kas oskab keegi öelda, kuidas võiks piiratud auhindade arvust jagada piiramatule kirjanike arvule auhinnad nõnda, et igaüks saaks korralikult esimese, teise või kolmanda auhinna? See on tõesti võimatu. Nii mõnigi peab jääma korda ootama, kas või õilsa lohutusega, et ootamise eest saab ta hiljem Nobeli auhinna.

Nii et teosed tulevad robinal ühekorraga, aga auhinnad aina kordamööda, arvestades aastaid, sugu, sünnikohta, teeneid või midagi muud. Muidugi, aastad, sugu ja sünnikoht sobiks kõige paremini auhinna aluseks, et vältida arvamuste lahkuminekut. Kui see siiski sünniks, lahendaks küsimuse perekonnaseisumamet.

Teoste järele auhindu ja tasusid jagada on Euroopaski raske. Eespool selles suhtes öeldule võiks lisada, et Molière'i aastane toetus olnud 1000, Racine'il 800, aga paaril riimiraiujal, keda kõik unustanud, 3000.

Molière'il ja Racine'il olid küll teosed, aga neil polnud teeneid, riimiraiujail aga olid teened, kuigi neil puudusid teosed. Sama seisukord oli näiteks Strindbergil Rootsis ja Kivil Soomes.

Meie talitasime sama õilsa eeskujuga järele oma üleriiklikul auhindamisel ja kultuurkapital on traditsioonist järjekindlalt kinni pidanud, kui uskuda ühe Tallinna lehe andmeid.

A. Laigo puulõige P. Vallaku novellikogust „Epp Pillarpardi Punjaba potitehas.“

Teos on tegu, aga iga tegu pole teene, sage-
dasti ainult karuteene, mis tähendab suunda,
mis tähendab poliitikat. Vanus, sugu või sün-
nikoht on aga vabad poliitikast ja tähendavad
puhast kultuuri. Seepärast hoiduvadki naised,
üliõpilased ja linnad nende aluste poole auhin-
damisel. Perekonnaseisu-ameti andmed on kind-
lamad kui vaimuanded.

*

Ühte peab ometi ütlemata: õndsad on kirjani-
kud, kes vanad. Millise kerguse ja kiirusega
võivad nemad veel ülemaaliselt kuulsaks saada!

Ainult ühest võiks neil kahju olla, nimelt —
et nad on vanad. Teiseks võiksid nad kahet-
seda, et nad pole veel vanemad, sest enne neid
saadi veel kergemini kuulsaks ja ülemaaliseks.

Vaesed noored! Neid on nii palju ja nad
peavad nii palju ja hästi kirjutama, sest muidu
ei saa nad kuulsaks. Aga mis maksab kirjanik,
kui ta pole kuulus — kui ta pole vähemalt

mõnda kolmandatki auhinda saanud? Isegi
kuulus kirjanik ei maksa kuigi palju.

Enne oli nõnda, et kui kirjutasid raamatut,
siis mitu-setu lugejat ootas sabas, aga nüüd kir-
juta mitu raamatut ja lugeja asemel ootab sind
auhind. Sest praegune raamat on ilma luge-
matagi hea, nagu kinnitavad kõik.

Kirjaoskus on määratult kasvanud, nimelt
emakeele oskus, hoolimata keeleteadlastest ja
grammatikast. Enne andis algaja kirjanik lu-
badusi, siis pani ta kahtlema või ootama, alles
tagatipuks andis ta oma parima, nii et temast
võis hakata vaikides mööda minema. Tänapäev
sünnib kirjanik täiusena — nii luules kui
proosas.

*

Põhjus on lihtne: sõnade hulk on suure kii-
rusega kasvanud. Seda võib igaüks teoste ja
tegitajate hulgastki järeldada. Sest kui neis ja
neil poleks oma erilisi sõnu, mis oleks siis
nende väärtus.

Aga vana keeleteadlane Aavik püsib ikka
veel arvamusel, et Eestis pole häid teoseid, sest
kõigis raamatuis leiduvat halbu keelendeid.
Ega ometi ka Aaviku oma raamatuis? Kas
oleks tõesti võimalik, et mõni keeleteadlane
näeks palki oma teoste silmas, selle asemel et
noppida pinde teiste teoste silmist?

Keelendite suurim pahe olevat, kui neil
puudub liha ja veri. Jah, ka keelel on oma liha
ja veri! Seepärast võib maailma kirjanduseski
lugematu hulk eeskujulikke teoseid leiduda,
millede kohta vana õnnis Goethe ütles, et nad
olevat täiesti tühi.

See on muidugi lohutuseks öeldud vanadele
kirjanikele, et nad ei häbeneks noorte teoseid
lugedes vahetevahelgi tundmast: nende kirk on
verevaene, nende unistused tuimad ja igavad,
nende keel uusimate sõnaraamatute saadus.

Eriti teravaks läheb see tundmus, kui mõni
vana katsub noort mängida, olgu teoste arvu
või ametivendade vihtlemisega, nagu oleksid
tulemas RA auhinnad. Aga RA on läinud,
tema auhinnad läbi ja muust jätkub üksikuile,
keda kaalutakse kodus ja kohvikus.

*

Millalgi eesti kirjanik taotles üldinimlik-
kust — otsis eestlases üldinimlikku. Oli selline
mõte või idee. Isegi mõni arvustaja eksis
sellele ideele. Romantika muidugi. Sest kui
eestlane otsib endas euroopalikku või üldinim-
likku, siis on ta romantik. Euroopat ja üld-
inimest peab imetlema, teda kummardama, ju-
maldama, mitte iseendas otsima, muidu pole
elulähedane.

Sest eurooplanegi ei otsi enam euroopalikku, ammugi mitte üldinimlikku. Eurooplane on tänapäev saksalik, venelik, soomelik, lätilik või eestilik. Ameerika ühendriiklane ei taha olla enam üldinimlik, vaid ainult ameerikalik.

Nüüd on auasi, et maailm oleks venelik, Euroopa saksalik, kultuur roomalik, et oleks elulähedane. Sest elulähedane näeb voorusi ainult iseendas, oma rahvuses, pahesid teises ja tema rahvuses. Nõnda siis — levita iseend ja rõhu teist kõigi võimalike vahenditega.

Euroopalik elulähedane arvab, et Euroopast tuleb üle saada, elulähedasele tundub aga, et eurooplane pole veel eurooplikkuseni arenenud, üldinimlikkusest rääkimata.

Kaks tuhat aastat ühist kristlikku kultuuri on eurooplasest nagu hane seljast vesi üle käinud, sumame kaelani Jehoova vanas testamendis, mis põlgab kõike peale iseene.

*

Ja ometi ühendab meid raadio, kino, kirjandus, auto, lennuk, raudtee, aurulaev, post, telegraaf, telefon jne. kogu maailmaga. Mõistate: läbikäimise vahendid üldinimsustavad, aga inimene samal ajal tahaks tõmbuda rahvuslisse munakoore.

See on tänapäeva Euroopa. Meiegi võtame

tema püüetest jõudu mööda osa. Sest mõelge: kui romanistid käsitavad ajalugu, siis nagu ainult selleks, et näidata, kui kanged mehed oldi vanal hallil ajal, kuidas seisti osasaamises kõigi oma lähemate ja kaugemate naabrite keelte, kommete ja kultuuriga. Aga kui samad romanistid asuvad tänapäeva kallale, siis kardaksid nad nagu rahvusvahelist tõmbetuult, nii väga takerduvad nad oma mõtete, ideede ja tundmustega kodukamaras.

Selline on meie elulähedus ja see meeldib meile. Samasugune elulähedus meeldib ka teistele rahvastele — igäuhele oma kodus. Aga meie elulähedus ei meeldi teistele ega teiste oma meile, nõnda võõrdume üksteisest päev-päevalt aina rohkem.

Aga sest pole ühti! Meie kirjandus areneb loodetavasti endiselt Euroopa suunas ja Euroopa õilsal eeskujul jagame ka auhindu.

Kuid kurjad keeled kõnelevad, et Euroopa ägab trükitud paberi uputuse all. Kas ehk ka meid ei ähvarda sama hädaoht, kui endise hooga kasvab koduste ja väliste laureaaside rodu?

Kes teab. Aga kuulsus ja kultuur kohustavad. Kirjanikud peavad kirjutama, kirjutajad peavad kirjastama, sest et võistlus ja auhindajad peavad hindama, nõnda on see siin ilmas seatud.

KAHTLEMINE

Sonett

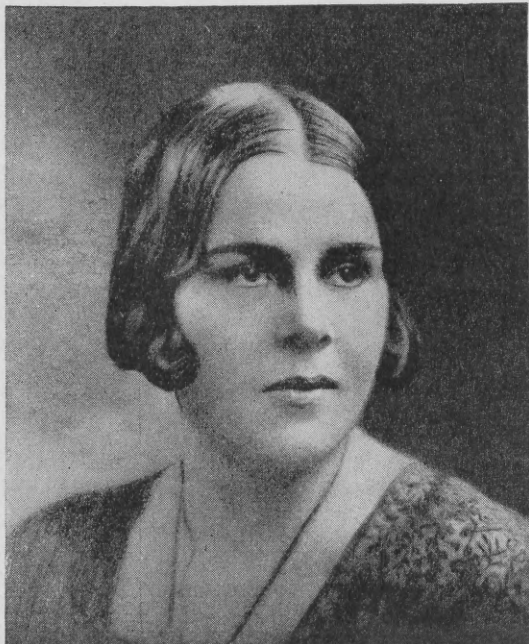
Su ollatahet kahtlussõdur valvab
Ja mürginestes on ta mõttetääk.
Tee rõõmust põrgu tema sapp ja nääk.
Ta jõhkruks otse üdini sind salvab.

Kiu kiult su liha langeb, vaimu talvab.
Teost jääb vaid loobumine, mõrkav rääk.
Su elumõttest endatapp on jääk,
Ent lõpuks sellekski su tarmu halvab.

O Hamleti „to be — or not to be“!
Sest hõõgetraadistub ka sinu närv.
Ent vabadusse sind see ind ei vii.

Tost vanglast, kolp mil kong, mil müüriks lihas.
Siin tuhkeb vaid su rõõmu ruske värv.
Sa hukkad enesesse endast-päästmis-ihas!

Eeda Kook

Pr. Laine Kallas-Poska

Kevad on saladustest tulvil

— Kas kevad on „probleem“ või mitte?
— Minge nüüd, minge! Ega me lapsed pole. Mis „probleeme“, mis „saladusi“ siin siis on? Kevad on nagu kevad ikka. — Algab 21. märtsil, kestab 22. juunini; päevad lähevad pikemaks, loodus ärkab talveunest, kütta pole enam vaja — kõik nagu kord ja kohus. Käid nagu alati kohvikus, ajad habet, vahetad mõtteid tõsiste küsimuste üle. Pealegi poliitiliselt nii erakordsel ajal, kus kaalul maailma rahu, Teie kõnelete mingisugustest kevade saladustest.

— Tasa, tasa, mu soliidne vennas! Harjumuspäraselt Sa pead soliidsemaks rutata mai-kellukestest ja pungavatest puudest mööda kohvikusse, et päästa Euroopa rahu: „ma ammu ütlesin, kui nad oleksid...!“ Aga nad ei ole, sest see, mida Sa pidasid planetaarse tähtsusega sündmuseks, oli ainult kõmu, mida sajad palgalised meeleolutegijad telegraafiagentuures ja ajalehtedes puistasid välja seks, et nende perekonnas rahvusvahelises intriigimängus saaks maha kaubelda vastaliselt 10% -i, telegrammides oli 70% -i „värvi“ ja riigimehed kinniste uste taga pärast lühikest ametlikku osa jõid soodat viskiga ja puhusid juttu kevadest. Ja kas Sa oled nõnda kindel, et Sa tunned nii hästi seda igavesti (Sulle mitte igavesti) tagasitulevat kevadet ja tema saladusi? Kuula, mida pajatab Sulle kevadest looduseeadlane.

Kõigepealt lihtne küsimus: kudas kevad algab? Juba sellele pole nii kerge vastata. Tõsi küll, kalender seletab täpselt: 21. märtsil. Kuid loodus vist ei arvesta kalendrit ja nii tuleb meil tegemist esimese probleemiga, mille nimi on: ilmastik. Kus see on alles probleem Metob-

sile, kelle ülseandeks on välja rehkendada, kas homme paistab päikest või sajab vihma. Selle väljarehkendamine on lapsemäng... kui ainult arvestada kõiki tegureid. Aga ikka üks või teine tegurike kipub ununema — ja Sina sõimad, et kui Metobs kuulutab päikest, siis on vihmavalingud ja vastupidi (aga statistika näitab, et meie Metobs annab ainult 1% täiesti ekslikke ennustusi). Igatahes ei põldur ega linlane ei pääse mööda ilmastiku probleemiga tegelemisest, kui nad ei taha leppida üldlausega, et meil maiski ilmastik sageli aprillitab.

Teine küsimus: „Loodus ärkab talveunest“. Mida see õieti tähendab? Millest see tuleb? Üldiselt arvatakse see sündivat ainult seepärast, et maapind talvekülma järgi läheb nüüd soojaks. Katsed aga näitavad, et asi pole nii lihtne. Kui võtta sügisel ühe pungekandva pärnapuu oks ja panna see vaasiga sooja tuppa, siis võime asjatult ootama jääda selle punga lahtilöömist. Mispärast? Sest oks ei ole veel mitte „valmis“ kevadeks!

Enamus taimi omab „sisemist rütmi“, mis vastab aastaegade vahetusele. Talvel nad puhkavad ja suurimgi soojus ei ärata neid. Kuid mõningail erilisel tingimusil on siiski võimalik seda aastaajalist „sisemist rütmi“ muuta ja seda kasutadaki aednikud, sünnitades kunstlikult kevadet ja suve keset talve ja sügist, et lasta meid tunda rõõmu sirelite, rooside, nartsisside, tulpide jt. eelõitsengust“.

Nagu muu looduski puhkab talvel ka loom. Kuid see pole sugugi tavaline uni, milles veedavad talve niipaljud loomad. Talveuni erineb tavaliselt unest mitte ainult suurema

kestvuse poolest, vaid ka looma kehatemperatuur langeb tugevasti, hingamine kahaneb, igasugune toitumine saab üldsegi liigseks. Viimasel ajal on teadus leidnud ka lahenduse sellele nähtele: talveuni oleneb peamiselt hormoonidest. Talveund magava looma kilpnääre, mis kujundab mitmesuguseid väga tähtsaid hormone, muudab oma struktuuri täielikult; see väheneb tuntuvalt ja nü. degenereerub. See tõttu on talveund magavat looma võimalik küll mööduvalt äratada, ent ta ülevalolek kestab lühikest aega. Tuleb aga kevad, siis uuendub magava looma kilpnääre iseenesest, algab taas „hormoniseerumine“. Ärkamine toimub üllatava kiirusega: katsealuse metshiire temperatuur tõusis tunni aja jooksul 13,5 pealt 35,75 kraadini Celsiuse järgi, nahkhiir vajas ainult 14 minutit, et kehatemperatuur viia 11,25 pealt 35,5 kraadini. Tähendab jällegi tegemist aastaajalise seesmise rütmiga.

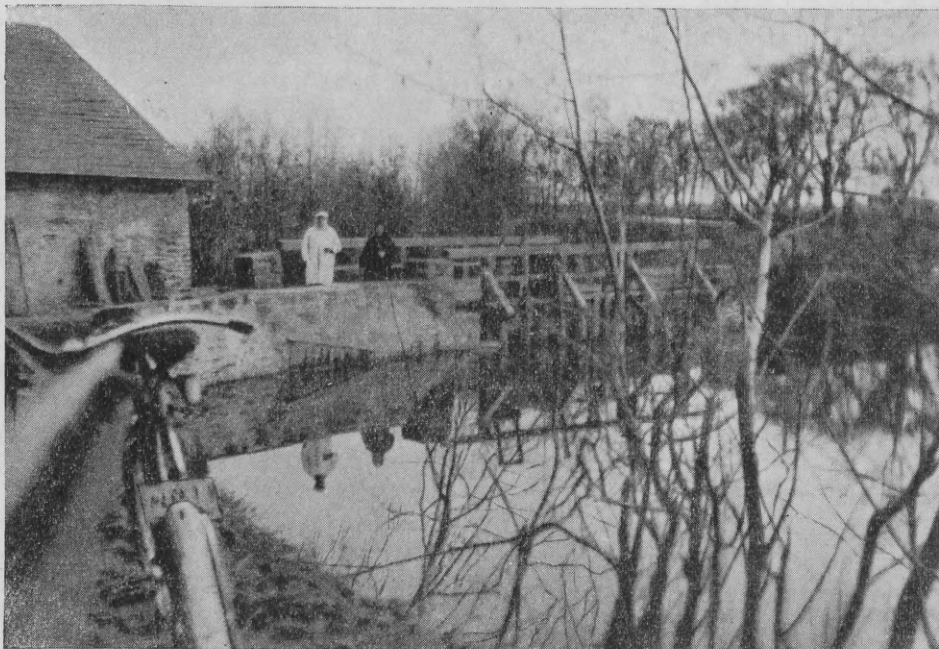
Tõelisteks kevadekuulutajaiks peetakse aga mitte niivõrd talveunest ärkavaid loomi kui kaugetelt maadelt tagasipööravaid linde. On sageli tähele pandud, et linnud aina aasta-aastalt pöörduvad tagasi samade haudumiskotade manu. Võimalik et sel põhjusel ka probleemid, mis seotud lindudega, on äratanud huvi mitte ainult vastavate teadlaste, ent ka võhikute hulgas. Ja, uuemad uurimused on seda huvi koguni suurendanud ja teadus näib olevat nüüd õigel teel rändlindude saladuse lahendamisele.

On küllalt sageli võidud panna tähele, et linnud aina aasta-aastalt pöörduvad tagasi samade haudumiskotade manu. Koguni sõja

ajal Malancourt'i juures saabus oma endisse pesasse väikene jõhvilind, vaatamata sõja kolledustele. See kodutunne ongi, mis tumedast jääajast kuni meie päevadeni toob linde meie juurde tagasi. Maaulatused, mida nad selle man ületavad, on veel otse haruldaselt suured. Rekordi sellel alal püstitab vist polaarmerepääsuke, kelle haudumiskoht asub arktilises Põhja-Ameerikas. See lind aga peatub põhjapoolse maakera talvekuudel Antarktises ja seega möödab ta kaks korda aastas kogu ameerika kontinendi pikkust. Ja see on, eeldades et lind ei tee eriti pikki kõrvalteid, umbes 35000 kilomeetrit.

Rännule asudes alistub rändlind mingile sisemisele käsule, looduse kutsele ja seda kuuleb koguni puurilindki ja seega pole see seletatav ei madalama ega kõrgema temperatuuriga, toidupüüdumisega jne. Siingi on tegemist juba taimede ja loomade man tähelepandud „sisemise rütmiga“, mis käib käsikäes aastaaegadega. Varem oletati koguni, et nooremad linnud õpivad rändamise vanematelt lindudelt, kuid sageli asuvad tee esimestena just nooremad linnud.

Mis on õieti lindude rändamise põhjuseks? Analoogia loomadega laseks mõelda, et ka siin on tegemist hormoonidega ning uuemad uurimused, näiteks Breslau professor Giersbergi omad toovadki lõpuks lahendust. Tal õnnestus nimelt isaste jõhvilindude man erilistel aastaaegadel rändamislusti kustutada teatud hormooni sissepritsimise teel. See follikuliiniks nimetatud hormoon on munasarjadest saadud preparaat, mis sisaldab spetsiifiliselt feminiinseid

**Kevadepeegeldus
Virumaal
(Lauriveski
Viru-Nigulas)**

hormoone. Giersbergi tulemused on tõesti ülalataavad. Selgub nimelt, et samad hormoonid, mis lindude man kutsuvad välja paarumise ja haudumise, on ka seoses nende rännutungiga. Kuna emase ja isase linnu hormoonid üksteisele vastu töötavad, siis mõjustas emase linnu hormooni sisseprijimine isase man sugutungi nõrkumist ja rännutungi suurenemist. Peaksid edaspidised uurimused seda oletust lõplikult

kinnitama, siis oleks seni rändlindudega seotud suurim saladus rahuldavalt lahendatud.

Ning inimene? Ons siis inimene ainuke, kes ei allu suurele looduse rütmile, vaid elab ainult leivast ja uusimaist ajaleheteateist?

Vaba elulähedane inimene tunneb kevade hüüdu soontes. Ta ruttab looduse rüppe, katsub liikmeid spordis, sõuab, ujub, mängib palli. Kevad on juba näinud piiskoppe puu otsa ro-nimas!

Kevad on saladusist tulvil. Ära Sinagi jookse pimedana ja kurdina neist mööda, vaid ela kaasa looduslikule rütmile! Linlane, mine välja loodusesse, imetle me kodumaa kaunidust ja liiguta end! Kui mitte muidu, siis mängi palli, uju või matka! Ning Sa igal sammul põrkad kokku Sulle tundmatuga, saladustega ja probleemidega. Kui su reket tabab lendavat tennispalli murdosa sekundist hiljem või varem vajalikust, siis pall lendab hoopis ootamatus suunas, kui sa koolinõunikuna või pangadirektorina katsud kodukoetud „koeramoodu“ ujumise asemel ära õppida moodsa kraulimise, siis näed varsti, et see on raskeim probleem ja isegi lihtne enesepraadimine päikesekiiris nõuab kogemusi ja tähelepanu. Aga selle eest ka, kui sa armastusega lahendad need kevadised probleemid ja siis tagasi tuled eluvõitluse kaevikuisse, kandes päikest rinnas ja kõigis teistes kehaosades, — siis sa kindlasti suudad hoopis kainemalt ja edukamalt lahendada ka neid probleeme, mis sind varitsevad ametis, kohvikus ja kodus.

M. S.

Emadepäevaks

Üle maailma pühitsetakse 10. mail emadepäeva suure pidulikkusega. Korraldatakse aktusi päevakohaste kõnedega, rõhutatakse eriti kodude tähtsust, nihutatakse esirinda kasvatusküsimusi, et neid viia rahvahulkadesse. Täies suuruses ja täie tõsidusega kerkib sel päeval silmi ette ema d e p r o b l e e m. Oleks kahju ja võlts, kui raiskaksime aega idealiseeritud kuju kummardamisega, aga unustaksime lihast-verest inimese tema murede ja komistamiste ja rõõmudega.

Teame, et ainult rahvad teguvõimsate emadega suudavad püsida ja ennast maksuma panna. Praegune aeg on suur käärimisae, otsitakse uusi teid igal alal, et väsinud inimkond võiks rahu leida. Ka abielu- ja armastusprobleemid nõuavad käsitlemist, tuleb põhjusi selgitada, mis on tekitanud uueaja naistüübi, keda kohtame vabrikutes, töökodades ja mitmekesistel kutsealadel väljaspool kodu. Tuleb küsida, kuidas väärnähteid tõkestada, mida ja kuidas parandada, et seda, mis hea uue aja nähetes, alal hoida ja edasi viia.

Abielureformi küsimus on kõigepealt a b i e l u m a j a n d u s l i k e a l u s t e k ü s i m u s. Majanduslikud alused on põhjani muutunud. E r a m a j a n d u s perekonna raamides muutus aegamööda r a h v a m a j a n d u s e k s, mis ei jätnud puutumata ka perekonnaelu. Vanasti löi naine koduses majapidamises rahvamajanduslikult tarvilikke väärtusi karjapidamises, põllutöös ja tööstuses. Kuid kapitalistlikul ajastul muutus naine väärtuste loojast paljaks tarvitajaks, ülalpeetavaks. Meie aeg arvestab raha ja rahapada. Inimene, kes midagi ei teeni, kaotab majandusliste väärtuste mõõdupuu, ei suuda ka õieti aru saada töö tähtsusest. Massiline produktsioon on järjest vähendanud ja kitsendanud naise majapidamistööd ja kodutöö ei täida enam endiselt elu, ei võimalda iseloomu kasvamist.

Kas peab säärastel tingimustel paika hüüdsõna: naine tagasi majapidamisse, ärgu ta tegutsesu iseseisvalt kutsealadel väljaspool kodu? Tuleb luua võimalusi naisele täita oma kohustusi emana ja palgalisena võimete kohaselt rahvamajanduslikult tähtsatel tööaladel. Emadepäeval seisame täis lugupidamist emade ees, kes iseenesest mõistetava vahvusega on täitnud oma emakohustusi, sagedasti määratule raskuste kiuste, olgu need hingelist või ainelist laadi.

Räägitakse palju lastekaitsest ja noorsookaitsest. Sotsiaalpedagoogika köidab järjest suuremat tähelepanu. Osa perekonna ülesannetest haarab riik enese kätte, mis tingitud arusaamisest, et riigi

suurim vara on tema kodanikud, et laps juba kuulu ühiskonnale. Peame paratamatult põhjalikult uuesti kaaluma probleemi „ema ja laps“, kõigepealt emad ise. Meid takistab sagedasti emaeegoism. Peab nii mõnestki harjunud mõttest loobuma. On eksitus arvata, et ema ainult siis oma mõju täiel määral saab maksuma panna, kui lapsed on kogu päev tema ümber. Ka siin ei ole määrav kvantiteet, vaid kvaliteet. Need tunnid, mil ema täielikult andub lastele, sisaldagu väärtusi, mis jäävad unustamatuks eluajaks. Emad ei aimagi, kui palju õnne võib peituda selles, kui lapse ja ema vahel valitseb teatav kaugus.

Loobuda tuleb ka eelarvamusest, et tütarlaste koolidele peab välja töötama erikavasid, et neid paremini ette valmistada emakutsele. Laste huvid on väga laialdased ja peagi leiab ema, kes oma ülesannet tõsiselt võtab, et ta peab ümber õppima, et „naiselik“ kulturi võõr on kasutu, et lapse vaimne elu maha jääb või vale suuna võtab, kui ta „ebanaiselikku“ haridust juurde ei võida.

N a i s e i s i k s u s on tähtsam tegur kasvatuses. Abielunaise sõltuvus on tõsiasi. Tema eetika ei saa muud olla kui sõltuvuse, kohanemise, laveerimise, loobumise eetika. Emad on need, kes rahustavad, pidurdavad, laidavad, häbenema sunnivad. Emad räägivad nii palju rahast, peatuvad elu pisiasjade juures, õpetavad järelandlikkust. Ei, naise isiksus peab palju kõrgemale tõusma tänasest tasemest, kui töötav inimene ühiskonnas peab ta arenema ettenägematule kõrgusele. Meie aja lapsed arenevad varakult ja vaatavad oma vanemaid arvustavalt. Tahame loota, et lähemas tulevikus leiame paremat lahendust perekonna kriisile:

Isa, ema ja lapsed ühises kodus, kõik rikkad elamustest, igauks uhke tehtud tööle. Kodu hingeks edasi ema, kes enam ei upu kodumajanduse pisiasjadesse, vaid kelle jõud on kasvanud mitmekordseks, kandes vastutust ühiskonna teadliku sõltumatu liikmena tulevase põlve ees. Ema eluhoidjana, rahva paremate traditsioonide edasikandjana väärrib tõsist tähelepanu, mitte ainult emadepäeval, vaid iga päev. Iga tehniline uuendus tere tulemast, mis vabastab naise tööjõu tõsisele kasvatus tööle. P e r e k o n n a elu uuel õilsal kujul! Vaba Eesti terve majanduslikult, sotsiaalselt, poliitiliselt! Asustagu teda eluahne rõõmus noorus hoollitseva isa ja ema kõrval, kes suudaks lunastada oma aega.

M. Kurs-Olesk

Avalik kiri

Eduard Viiraltile

Kokkuvõte kunstitudjate ja publiku arvamustest tema näituse puhul

Me, eestlased, pole ju ammugi enam endised tuhkatriinud, ja sina oled meie seast üks neid, kes on Eesti Euroopasse viinud.

Kuigi ütlevad muulastest kriitikud: sa tootvat ainult juveele, tahan mina kui täisverd eestlane Sind taas juhtida õigele teele:

Miks Sinu fantaasias kõrge lend viib otsaga stratosfääri?
Kas tõesti reaalsemad nähtused Su nõela ja peitlit ei vääri?

Miks ikka su piltides kõrvuti on paha ja vooruse leerid?
Ja miks Sa meile nii keerukalt Kõiki maailma asju serveerid?

Mis otstarve on sellel joonisel ja kuhu ta sellega sihtis?
— Nii küsima peame alati, Aga kunst olgu selge ja lihtis.

Miks ikka sinu gravüürides on kõik nii crescendo ja forte?
Hoia rohkem end vaos ja valmista söögituppa meil' natüür-morte!

Miks oma vaimu ja võimust Sa prantslastele rendid?
Miks puuduvad Sinu teostes eestipärased ornamendid?

Miks Vabadussõjast ühtegi. Sa pole teinud oforti ega ühelgi etsingul kujutand me kerget ja rasket sporti?

Me põhjamaa loodus ja valged ööd Sind põrmugi kahjuks ei paelu — Sa vahid Pariisi kerjuselid ja kahtlaste naiste kaelu.

Oleks hää, kui viskaksid minema selle graatsilise kontuuri. Raadil rangipuudelt ja lännikult joone rahvalist rütmi uuri!

Keela hõljumast oma piltidel see hirmus memento mori, ja ära daame ja tüdrukuid nii riidest lahti koori!

Sa sellega rängasti kõigutad me kõlblust ja meie moraali, sest Adamson-Eric isegi nii roppe naisi ei maali!

Jah tõesti! Lähemalt vaadates neid lihaga täidetud lehti peab tundma kahju, et Eestis veel tsensuur ka kunstis ei kehti.

Talenti raiskad Pariisis vaid, teed ebakõlblist prahti. Kooliraamatuid siin illustreerides saaksid kohe neist naistest lahti.

Sa sehkendad õudseid nägusid, kui põeksid kõik gangreeni. Oh sõber, usu: Sa Eestis meil selle kunstiga senti ei teeni!

Aga kui Sa tuleks ja joonistaks rahvariides seltskonnadaame — see oleks vast taie, millest me kõik, ka vähikud, aru saame.

Su „Põrgut“ lähemalt uurides ju hakkab õudne ja jube! Oleks tehtud sul selle asemel üks šnitsel ja kausitäis ube!

Miks oled tolele eidele nii jõleda joonistand lõusta? Kui hää, et ta surnud ja elusse me hirmuks ei jaksa tõusta.

Miks armastad nii palju maalida vaid hirmsaid Pariisi kokotte? Tule Eestisse parem ja sehkenda Puhk & Poegade püülikotte!

Sul puudus olevat majas ja nälga ja olukord igati paha. Tule siia ja õpi, kuis Leney & Co teeb kunstiga rasket raha!

Õpi kah nii kenasti maalima frakke, siniseristi märke ja manžetinööpe ja pärlikeid ja hästi trigitud särke!

Mis on üks Michelangelo, Da Vinci, El Creco või Goya? Hans Thoma, Maksolly ja Vichvelin — end nende jälgedes hoia!

Tähtis ostjale pole, mida kujutab pilt, — seda ammu on näidanud praksis, vaid ainult see, et võiks rääkida oma võõraile, palju ta maksis.

Oma kunsti veidra laadiga pääd raputama meid paned: Nüüd moes pole kotkad ei kajakad, vaid peekon ja rasvased haned!

Ott Kangilaski

Mõtteid eramajanduse propagandanädala eel

Kaubandus-tööstuskoja esimees hr. J. Puhk oma valimis-propaganda kõnes veebruari alul Tartus juhtis tähelepanu sellele asjaolule meie majandusliku elu arengus, et need majanduslikud ettevõtted Eestis, millised töötavad võõra kapitaliga, leiavad rohkem tähelepanu ja soodustusi kui meie enda omad, puht eesti inimeste kapitaliga töötavad ettevõtted.

Kapitali juurdeõmbamise ja töölerakendamise suhtes on ju kindlasti vajalik, et teatud kasuprotsent ja kapitali juurdekasv kindlustatud oleks, sest kes tahaks muidu kapitali rakendada. Sealjuures tingimused peaksid nii omadele kui ka võõrastele võrdsed olema, sest kapital, kas oma või võõras, mis tööle rakendatakse, on ikka sama kosmopoliitne ja taotleb ainult ühte sihti: kasu ja juurdekasvu. Vahe on ainult selles, et meie oma inimeste kapitali kasu ja juurdekasv jääb siia ostujõu suurendamiseks ja uute majanduslike ürituste loomiseks ja ergutamiseks, kuna väliskapitali teenistus mujale valgub ja ainult ekspluateerivat mõju avaldab.

Millest see siis tingitud on, et võõrkapitaliga töötavad ettevõtted meil paremasse olukorda asetatakse kui puht eesti kapitaliga töötavad ettevõtted? Kas on siin süüdi eestlase iseloomuviga — eriline kadedusinstinkt oma inimeste vastu — või üldine organiseerimatus?

Ja tõepoolest, kui jälgida meie majandusliku elu arengut, siis on terve rida eesti äri- meeste ettevõtteid kokku varisenud ja likvideeritud. On juhtumeid, kus üksikute ettevõtete vastu puht poliitilistel põhjustel agitatsioon käima pandud, et vastasrinna ettevõtte vastu usaldust kõigutada ja õhkkonda luua, mis neile töötamise võimatuks teeks. Selliselt sunniti elujõulisi ettevõtteid poliitiliste vastolude tõttu likvideerumisele. Samuti konjunktuuri languse korral pole eestlaste ettevõtetele appi rutatud, olgugi et need olid küllalt sisse töötatud ja endale tegevuspiirkonna ja ulatuse loonud. Ka on mõne tegevusala koordineerimise ettekäändel elujõuline ja turu nõuetele kohanenud ettevõtte — nagu põllutööriistade tehas a.s. „Tegur“ — likvideerimisele viidud ja seda koguni mitte-eestlaste kapitali huvides. Kasu on likvideerimised ainult üksikutele likvidatoritele toonud, kuna üldsus selle all ainult on kannatanud ning terve rida ettevõtlikke ja kogeenud inimesi reast välja löödud ja vaese omaks tehtud. Näib küll, et muulaste ettevõtted on rohkem armu leidnud ning kriisist ja konjunktuuri languse ajast finantspoliitiliselt kui ka moratooriumide ja tollipoliitikaga üle aidatud.

See sündis ajal, mil meie rahvas parteidesse kärjstatult pidas omavahel vihast võitlust, sihiga teisele ainult kahju tuua ja teda reast välja lüüa, hoolimata, et sellega kogu olukorda ning ühtlasi ka oma jalgealust õõnestati ja seda oksa saagiti, kus kõik peal istusid.

See kallis kooliraha ei tohiks asjata kulutatud olla. Küll aga peaks ta meid viima rohkem ühistööle ja arusaamisele nende teede otsimisel, millised suudaksid meile kindlustada majandusliku rippumatus võõrkapitalist. Praegusel ajajärgul on kergem kui kunagi varem viia meie majanduslikku arengut rahvuslikku suunda. Valitsus üksi ei suuda seda ilma majandusringkondade kaastööta, ülevalt alla organiseerides, täiel määral läbi viia, küll aga õnnestuks see ühisel jõul ja äratundmisel.

Nii ongi kaubandus-tööstuskoja esimees hr. J. Puhk liikuma pannud eraalgatuse propaganda ja eramajanduse nädala mõtte, mis lähemas tulevikus teostub.

Tema oma suurte kogemustega ja vilumusega võib propagandas palju kaasa aidata, et meie eramajandust organiseerida ja teda rahvuslikku suunda juhtida, ergutades meie inimeste ettevõtlikkust ja algatusvõimet. Eramajanduse osatähtsus meie majandusel on suur ja seda organiseerides ja õiget suunda määrates võib seda veelgi tõsta. Eramajanduse tööstusosa on meil parematesse tingimustesse asetatud kui kaubandus. Tööstus on välisdumpingute vastu litsentside ja tollidega kaitstud ja meie turu väikese mahutuse tõttu on paralleelkäitiste asutamine kitsendatud. Erakaubandus sellevastu peab vihast omavahelist võistlust vanas vaimus edasi ja paneb vähe rõhku oma seespärase organiseerimise, ühistunde arendamise ja ajanõuetele kohanemise peale. On loomuvastane nähe, et üksikud tööstusharud loovad oma müügiorganisatsiooni ja veoabinõud, et kaupu tarvitajale mööda maad laiali kätte vedada, mööda minnes olemasolevast kaubanduslikust organisatsioonist. Et see ilma kuldeta ei sünni, on igapähele selge.

Mis on siis selle nähte põhjuseks?

Kuna omavahelise võistluse tõttu on kaupmehe kasuprotsent minimaalseni viidud, siis võib siin küll põhjuseks olla erakaubanduse puudulik organisatsioon ja ajaga mitte kohaneda tahtmine.

*

Ühiskaubandus on ennast hulga paremini organiseerinud ja korraldanud. Tema juhid

Kevad
Tartu keskuses

Foto Hinto 1936

on palju energiat ja vaeva kulutanud, et osavaid ja teadlikke ärijuhte ja -teenijaid ette valmistada ning ühistunnet kasvatada. Ühistegelise majandus on üks osa eramajandusest ja tema edu oleneb samuti ettevõtlikkusest ja isiklikust algatusvõimest nagu erakaupmehegi oma. Ühistegelise liikumisega algas Eestis vene ajal meie majanduslik tõus ja ühistegeliste raha-asutiste kaudu hakkas eestlase era-kaubandus ja eramajandus arenema ja tõusma. Meie vaimuelu keskused: „Vanemuine“, „Estonia“, „Endla“, „Säde“ ja teised ehitati ühistegeliste rahaasutiste abil ja alatist toetust puhaskasudest vaimuelu arendamisele andes viidi see tähelepanu väärivale kõrgusele — nii jäi ühistegelise liikumine tihedasse seosesse meie rahvusliku liikumisega ja sellele vaadatakse veel praegugi kui rahvuslikule liikumisele. Õieti selles seisabki tema poolehoid rahva keskel ja tema jõud. Ühistegelise kapital on oma ulatuselt rahvuslik ja tema kasud ja ülejäägid lähevad oma rahva keskele uute väärtuste loomiseks ja ostujõu tõstmiseks. Ühistegelased pidagu meeles, et ühistegevus on suur rahvuslik tegur ja üks võimsamatest abinõudest, et eestlast majanduslikult iseseisvaks teha. Ühistegevus mitte ühistegevuse pärast, mitte ainult sotsiaalne nähe, küll aga üks osa meie rahvuslikust liikumisest. Kapitalivaesel maal ja väikeses riigis ei tõuse rahvas ilma ühistegevuseta majanduslikule kõrgusele.

*

Terves kehas on terve vaim.

Nii on riigis, kus on hästi organiseeritud ja terve majanduselu valitsemas, ka terve vaim. Majandus ilma vaimueluta kujuneb mammonis-

miks. Rahvuslik majandus, ilma rahvusliku vaimueluta ei ole ettekujutatav. Nii osutub oluliseks, et peale äritsemise peaksid pangandus, majandus- ja ühistegelised ringid veel rahvus-kultuurilisi ülesandeid oma peale võtma, et abistada meie rahvuslikku kunsti ja kirjandust. Kui meie pangandus, eramajandus ja ühismajanduslikud keskused vähegi head tahet näitaksid, oma eesti kunstnikelt töid tellides, mitte ära ootama jäädes, kuni nad viimases hädas tulevad poolmuidu müütama, siis ei tarvitseks meie andekail kunstnikel nälja eest pagedes võõrsil surra (Koort).

Kirjandus ja kirjanik väärivad tähelepanu. Raamatu-aasta ongi neid seltskondlikku tunnustusse tõstnud. Meil on palju väärtuslikke algupäraseid raamatuid ilmunud. Nüüd tuleksid RA algatused ellu viia ning raamat kõigile kättesaadavaks teha. Siin peaks eeskätt meie suur ühistegelaste pere raamatu levitamises kaasa lööma lugemisringide asutamise, raamatute ühistellimise ja ühisraamatukogude asutamise. Suurettevõtted, vabrikud jne. mõelgu oma raamatukogude asutamisele ja, kus nad olemas, nende täiendamisele väärtusliku kirjandusega.

Toogu eramajanduse propagandanädala selgitustöö Eesti inimesele uut hoogu, julgust ja omavahelist arusaamist töö koordineerimiseks ja ajakohaseks organiseerimiseks, et see suur positiivne jõud, mis peitub meie majanduslikus organis, ei kuluks omavaheliseks võistluseks, vaid läheks täies ulatuses ühe sihi poole — meie majandusliku elu ülesehitamiseks ja Eesti majandusliku iseseisvuse saavutamiseks ning vabanemiseks võõrkapitali orjusest.

J. Sisask

O+LUTS PÕGGIP

Linoollõiked A. Peerna

(Järg.)

Aga kuidagi ometi jõuab tarre enne köstrit väike Leksi. „Köster tuleb!“ ähib, näost punane ja sõrm suus.

„No, las ta tuleb,“ ütleb isa üle öla. „Kas sa tere-tasid teda?“

„Vaat, ei ole meeles, kas teretasin või ei tere-tanud.“

Samal hetkel avaneb uks ning tarre astub just see, kellest oli juttu. „Hee-hee, tere ja jõudu! Vaata, kui palju ilusat vilja on hakanud andma Ülesoo põllud!“ Ja silmates Liblet: „Näe, sina, Kristjan, ka siin! Mis sa siin teed?“

„Eks ma natuke aita peremeest.“

„Noh, ega see pole paha; aita, aita. Ja kõige rohkem rõõmustab mind see, et sa täna oled kaine.“

„Millal ma siis pole olnud kaine?“ uriseb kella-meest, valvel see üksainus silm. Suus paha maik: ta ei salli orelivaevajat.

Ent köster ei pane tähelegi seda lõõpimist. „Joosep,“ sõnab mahedal, otsekui õlitatud toonil, „ma tahtsin sinuga paar sõna kõnelda.“

„Miks mitte!“ vastab Ülesoo peremees teenistus-valmilt.

„Aga kas sa „tere“ ütlesid?“ ripub Leksi ta kõrva küljes.

„Jäta mind rahule, poisike!“ tõrjub Toots poja helalt kõrvale. „Mine nüüd ilusti õue, lase vanemaid inimesi rääkida.“ Ja köstrile: „Palun, olge nii lahke!“

„Ei, mitte siin,“ näsib köster vurrusid, heites hapuka pilgu Lible suunas, „läki õue, seal ma räägin.“

„Noh,“ tõstab Lible oma üpris karvase kärsa, „kui mina siin olen ülearune, las siis juba m i n a lähen õue — laps noorem, jalg kergem.“

„Ilus laps!“ naeratab köster väljuvale Liblele jä-rele. „Sääraseid lapsi ma juba tunnen ja tean. See on niisugune sort lapsi, et kui täna siin kuskil kõhatad, siis homme on Paunveres suurtüki pauk. See kannab kõik laiali, mis ta iganes näeb ja kuuleb. Kuid vähemalt seda, mis me nüüd räägime, ta ei pea kuulma. Ega ta, pagan, ometi pole siin ukse taga?“

„Oh, ei!“ silitab Toots vurrusid. „On ta mis on, aga ta siiski on võrdlemisi aus mees. Ukse taga ta ei hiili.“

„Hea siis küll,“ algab köster poolsosistades, „mul oli teie (teie!) poole üks palve. Õieti see ju on küll täiesti vormi asi, kuid peab täitma vormigi, eks ole? Lugu on niisugune, et ma kavatsen teha väikest maa-laenu. Teie nimi maksab praegu palju — kui viskaksite selle sinna alla. Ei, ei, jumala pärast, ma tasun kõik ise, ainult see vorm. Nad on seal kõik nii pedantlikud, et lase aga olla. Räägin teile õigust, Joosep. — Käisin juba Kiire juures — ta pakkus mulle kohvi, aga allkirja ei andnud. Nüüd, armas Joosep, tehke teie seda oma vana kooliõpetaja heaks. Mulle on vaja seda laenu; ma ei tee seda kergemeelselt. Te teate väga hästi minu krunti — see tahab parandamist. Siin on see paber.“

Tootsi ihus äkki hakkavad valulema vanad, sõdades saadud haavad. Ei saa ütelda, et ta kramplikult ripuks elu küljes, aga valu on valu; ja see hirmus sügisene ilm; ja vähemgi ärritus loeb oma kohuseks tuua kaasa uue puntra valu. Vaene Kentuki Lõvi abitult vaatab enese ümber: kadunud on tema järsk ja päikesepestud otsustamisvõime: sõda sõi närvid. Jah, seal oldi vapper nagu Vibuane, aga see oli avanss tulevasele elukäigule; pärast pidi seda tagasi maksma valudega ja närvi-nõrkustega. Taoti, jah, purkles tema endine vaim, aga seda juhtus harva. Ära nabis saatus meie tugeva mehe, kellel jätkus nalja kõigile ja kõikjale.

„Tubli!“ naeratab kohmetult. „Ma lähen küsin, kas tohib seda teha?“

„Kellelt?“ teeb köster. „Ega ometi Liblelt?“

„Mispärast Liblelt...? Küsin oma naiselt. Enne olin mina siin nii enam-vähem elutark, nüüd on tema. Mis ma võin teha muud, paremat? Teid, härra kooliõpetaja, peaks viima sõtta, siis te näeks nii mõndagi ja kuuleks... Mina, näiteks, ei kuule enam hästi. Aga nüüd ma lähen.“

„Ilus laps!“ naeratab köster . . .

„Kas see tõesti on tarvilik?“ krimpsutab köster nägu.

„Noh, ütleme nii . . . et nagu südame rahustamiseks,“ naeratab Toots seekord juba natuke süüdlaselt. „Teile, auväärt kooliõpetaja, muidugi on teada, et Ülesoo talu sai selleks, mis ta praegu on, just Teele kaudu? Mis siin siis oli enne? — Ainult hunnik võlgasid. Oleks nagu veider, kui teeksin midagi ilma tema teadmata. Kas te ei arva sedasama?“

„Jah, väga hea, aga kui Paunveres läheb jutt lahti, et . . .“

„Teele käest ei lähe midagi lahti,“ heidab Ülesoo peremees käega. „Kui meil siin üldse on mõni täismees, siis see just on endine Raja Teele. Arvake ise: kui ta mult pärast küsib, mis köstri-isand siin käis — kas ma siis pean temale valetama? Tema on neid Ülesoo asju ajanud juba aastate kaupa — loomulik, et tal praegugi on õigus kaasa rääkida.“

„Hea küll, hea küll,“ kehitab kirikumees õlgu, minge siis Jumala nimel ja vaadake, et te mulle ei too pikka nina. Ma juba isegi kardan, et Kiir keedab kapsaid. See mehenatuke armastab keldida.“

„Küll läheb kõik hästi,“ väljub Toots, jättes oma endise hingehoidja üksipäini rukkiahunniku juurde nagu vahiks, et seda vahepeal keegi ära ei tassi. Ent just

samal hetkel, mil Toots astub eeskotta, kargab ukse juurest õue miski „asi“, järsku nagu kork, ainult on kuulda kõvat kolksatust, mida k o r k tavaliselt ei tee.

„Tohhoo taevas!“ hüüab Toots. — Ainult paar sammu temast eemal rähkleb Lible kõhuli porilombis. „Mis sa siin teed, Kristjan?“

„Eks te ise näe, peremees,“ rõhib Kristjan, „et võtan mudavanne. Aga ärge talle jumalapärast andke allkirja. Tema juba isegi on võlgades nagu siidimantlis. Ega temast saa maksjat.“

„Tähendab, sa siis kuulsid ukse taga?“

„No-neh,“ ajab kellamees enda esiti istukile, siis jalule, märg ja porine nagu jõehobu, tilgub isegi vurrudest. „Vaadake,“ seletab, „ma ei saa teisiti; see juba on mu vana tõi. Aga uskuge või mitte: ma ei tee seda alati, kuid seekord oli mul paha aimdus; justkui üks hääl ütles mu kõhus, et ole valvel, Kristjan, sinu head sõpra tahetakse sisse vedada. Nojah, kuulasin, kuulasin ja kuulsingi, mis ta rääkis.“

„Oi, Kristjan! Ja mina alles nüüdsama vandusin kivide ja kändude nimel, et sina ei hiili uste taga. Vaata, nüüd jumal sind nuhtleski selle teo eest.“

. . . Mis ta peab tegema selle köstriga? . . .

„Ei tee viga — eks me siis nüüd ole jumalaga tasa,“ raputab end porine mees. „Prr! Ma ei saa aru, mis pagana jalad mul on — näe libistus, trinndi kõhuli ja siin ma nüüd olen.“

„Jah, siin sa oled küll, seda ma näen isegi. Aga tule siis, pagan, uude majja ja kuivata end, soojenda end. Isegi sõjas ma ei näinud niisuguseid koletisi.“

„Hea küll, ma tulen uude majja, kuid ainult ühe tingimusega: ärge andke Julk-Jürile allkirja! Muidu võtku mind see ja teine — ma hüppan uuesti porilompi ja lesin seal nagu oma süngis.“

„Ära lobise!“ ütleb Toots pahaselt. „Tule ruttu!“
Läheb ees, kuna Lible aeglaselt longib järele.

Sulane Madis ja Leksi, kes näevad viimast sellises armetus seisundis, tõstavad valjut ja kahjurõõmsat naeru. „Näe, misuke ta nüüd on!“ irvitab Madis oma tulipunasesse habemesse. „Ei tea, kus ta küll käis?“

Sellal on Toots juba uues majas, kääneb plotskit ja kõneleb Teelega. Nojah, õelgu siis nüüd, mis ta peab tegema selle kõstriga?

„Einoh, kuidas sa tema ikka ära saadad ilma allkirjata!“ arvab noorperenaine. „Ta ju oli meie mõlema õpetaja. Peab kirjutama.“

„Ärge kirjutage!“ kobistab Lible kambrisse. „Ärge tehke seda!“

„Näh,“ mõmiseb Toots, „sa jälle kuulasid ukse taga!“

„Jah, täna juba on niisugune päev,“ istub kellamees pliidisuu ette. „No, egas ma, jumal tule appi, teile halba soovi! Mina tunnen kõstrit juba mitukümmend aastat, ja ma ei ütlegi, et ta ei taha tasuda oma võlgu; ta lihtsalt ei jõua neid tasuda. Nii on see asi.“

(Järgneb.)

Kaks kunstnikku — üks mõte

Ed. Viiralt. Mees kassiga, 1930

Mariette Lydis. Naine kassiga 1931

Ants Laikmaast - Eesti kunstiaabitsa kaanekukest

Volli Eller

1.

Jalutuskepi raudotsiku kindel „kõlks-kõlks“, juba veidi aeglustunud samm, kuid sirge rüht, nii kohtame ikka 70-ne aastaseks saanud kunsti vanameistrit Ants Laikmaad püüdnud tänavail järjekordsel jalutuskäigul. Kes teda ei tunneks? Alati liikvel, elevel ja eksalteeritud, tähelepanelik ümbrusele, loodusele, tütarlastele, tervituseks vahetpidamatult pääkatet-kergitav, piidlevad ta terased muljetejänused silmad möödujate näoilmeid, uute ehitiste fassaade. Igal sammul tuttavaid kõnetades tekitavad ta noored silmad, lõõgivalmis sõna ja homeeriline naer mulje vaimsest tervisest, värskusest ja energia-tagavaradest.

Ürgselt looduslähedane ja loomulik, on tast alati eemale jäänud teenelise vanahärra kõrk poos, peenutseva esteedi vaimne lokkisjuus ja sametilips või ka boheemilase meeleoluloomise ja inspiratsiooniloomise kunstlikud piibud.

Paeluva vestlejana, elunähete ja kunstiküsimuste vaimuka sõelujana on ta vastavahuvilisele noorusele seisnud eriti lähedal, seda enam, et Laikmaa on ise mentaaliteedilt noorur, kellest ei ole saanud paadunud, tänapäevaga ja järelepõlvedega kontakti kaotanud omaeini-mene. Laikmaa elujaatav, optimistlik põhiolemus, noorte tulipeasusele ja huvidele kaasa elada ja kohanda oskav temperament, kõrge eruditsioon, raudne kunstikatekismus ja distsipliinilõue, neis peituvad Laikmaa hiilgavate kunstipedagoogiliste võimetega sugemed.

Olles kunstipedagoogilise tegevuse pioneere kodumaal, on ligi 1000 isikut tema ateljees saanud tõuke ja äratuse edaspidiseks kunstitegevuseks ning hää protsent neist on arenenud tublideks maalijateks.

2.

„Natura est artis magistra“ — see on Laikmaa kunstikreodo, millel tugeneb tema selge, lihtis ja loogiline maalioskuse aabitsatõde. Laikmaa ei ole kunagi olnud ainult kitsarinnale käsitööõpetaja, vaid tema kunstidoktriin on arenenud tervikuliseks ja loogiliseks distsipliiniks, mis kindla süsteemina on juba maailma-vaateline ja teatavat ellusuhtumist eeldav. Seetõttu lähutab ta maalimist õpetades kõigepealt loodusest kui kunstilõpingu ammendamatu varaaidast, ning teiseks inimesest-kunstnikust kui distsiplineeritud silmaga vaatlejast, kes peab oskama näha tõelisust tema alati moonutatamata realiteedis ja omama võime seda niisugusena ka lõuendile või paberile üle kanda.

Arvestades looduse tähtsust maaliõpingus on Laikmaa kutsunud üles matkama, vaatlema ja veel kord vaatlema kõigi viie meelega. Teadvuse voolavuse intensiivsus ja välistajumuste rohkus rikastavad inimest, muudavad ta elulähedasemaks ja ehtsamaks. Laikmaa ei salli kabinetinimesi. Sõitvas vagunis, mille aknasse tungib rõõmus päikesekiir roosatades pingilistuva hallipäise taadi palet, mängida kaarte või lugeda ajalehe jutunurka on surmapatt. Ikka vaadelda, uurida, jutelda, teha tähelepanekuid, olla ümbritsevaga vahendituimas sidemes, sellisena tunneme Laikmaad ennastki. Pole Eestis küla, järve, jõge, mäe, saart, mida ei tunneks vana kunstikapatsiteet Laikmaa; pole eesti sugukonda ega perekonnanime, mille päritolu ja genealoogiat ta ei teaks.

3.

Loova kunstnikuna tuntakse Laikmaad kui värsket ja elava kujutusvõimega impressionisti, kes leides teda paeluva portree või maastikumotiivi, fikseerib selle kiires visandlikus pastellitehnikas. See aga ei tähenda kaugeletki seda, et Laikmaa maalikool ei pretendeeriks kõige täiuslikumale ja pretsiisimale väljatõotamisele, et siin olnuks võimalik lohakas, käe seest tulev pintslil või sõetüki lennutamine mööda lõuendit või paberipinda ehk teistest küljest ka diletantlik nõelterava sõeotsa ajaviitelik lipsutamine ja umbkaudne käimine mööda kujutava eseme äärjooni, nagu see kahjuks on tarvitusel paljudes õppeasutistes. Maalimine tähendab tõsist vaimupingutatavat tööd, kõigi vaimujõudude taguvat treeningut, kus maalitavat eset tuleb kogu nägemis- ja ruumimeelega, süvendatud tajumisega ja arusaamisega haarata julgelt, kindlalt, tervikuliselt. Mitte äärjoonte kaudu, mille sisse hiljem tulevad „silmad, nina, suu“, vaid oma vahel seoses olevate laikudena, kuna maalimine ei ole muud kui valguste ja varjude rühmitamine.

4.

Kunstikoolmeistri Laikmaa teene seisab tema realistliku looduskäsitluse raudses ABD-s, mis pingutavas töös, elavais põhjenduis ja loogilises süsteemis saavutatuna löid tema arvukais õpilasis klassilised arusaamad ehtsa, puhta kunsti igavestest tõdedest. Aga veel enam: need andsid tugeva maalioskusliku aluse ja kindluse, mille rakendamine ja appivõtt ükskõik millise kunstitegevuse ja loovtöö juures meenutavad tänutundes oma ürgmeistrit.

Eesti kunstiaabitsa kaanekukena on Laikmaa oma kultuuri varajasest koidikust peale ligi poolsada aastat äratanud, õhutanud, süvendanud kodumaa esteetilist kultuuri, kuid mis peaasi — õpetanud õieti nägema, õieti maalima.

70-ne aastasele kuid igavesti noorele maestrole julgen kõikide tema endiste õpilaste nimel siinkohal tänutundes pigistada kätt tehtud töö ja nähtud vaeva eest.

OLLA

Mees on inimene. Vähemalt arvavad seda mehed ja enamused neist isegi usub seda. Naine aga, noh naine on lihtsalt naine, ainult naine. Kummaliselt inimest meenutav olevus. Just nagu inimene, ent pääliskaudne, labiilne, usaldamatu, mittelooiline, passiivne. Kuid seejuures olevus kindlasti märksa tähtsam või kui mitte tähtsam, siis vähemalt hoopis huvitavam kui mees. Sest minust, naisest, ei saa mööda ei igapäevane klatš, ei teadus, ei intriigid, ei kirjandus, ei mees, minust enesest kõnelemata, kuna lähemal kui mehele ta ise, olen mina enesele.

Mida kõike ei leita ega nähta minus! Mõistusega vispeldatakse mu olemust vahuks, kord amööbiks, automaadiks, alaväärtuste kvintessentsiks. Tunnetega ja intuitsiooniga võttes paistan olevat täiuslikum kui mees. Sfinks ja jumalatar. Muusa ja Madonna. Köök, kirik, lapsed! Madu! Vampiir! Tibuke! Kassike! Kallim! Lühike juus — lühike aru. Olevus, kes imeb mehe ajud ja raiskab ta mehejõu. Boa constrictor! Maaraskus! Strindberg ahastab sulle padjul, millesse matan tad, sellal kui tema tahaks tõusta lendu. Eestis Ralf Rondile irtitan näkku — julm, ilustamatu truudusetus. Beatrice. „Mind õnnista, mu pääle pane käsi, Sa seda võid.“ Püha „meie laste ema“, luksusnaine ja ka meeste auks too, kelle „armastus“ maksab 2 krooni ja „sellele kohale me võtame mehe, olgugi et ta pole nii tugev võimetelt kui naiskandidaat“. Ja: „Kus on mu sokid? Ons pesu saunaks valmis pandud?“ Vaieldakse kas ma võin olla genius või mitte ning välismaalt tuleb isegi juute Eestisse, et mulle peale lugeda oma naisküsimumuste agendast.

Jah, ma olen kole tähtis. Maailm ei saa minust mööda. Kultuuri jääks minuta kängu. Olen maailma võlv ja kõik keerleb minu ümber. Mina äratan mehes loovad jõud, viljastan meest vaimselt, nagu mees mind füüsiliselt. Räägitakse, et kirjandus, kunst, kogu kultuur olevat naiselikku algupära, minu tõttu või minu kaudu tuletatud ja seisku see mõju või naiselike hormoonide hulgas, mis alles tegevat mehe loovaks. Mehe geniaalsuseks vaja mind. Arvatakse muidugi ka teisiti, ent mulle meeldib mõelda endülendavalt. Kuigi... trükiteöstuse „konservid“ — joonealuste romaanid ning kogu kirjanduse kergetaol elab, näiteks, ka minu armust. Üldkindel on mu hääde omaduste hulgas, et ajakirjandus, kino, tööstus peavad arvestama mind, sest mina olen enamused ja minu käes on perekonna peenraha, edevus ja pillamistaha.

Mina ise võrdun armastusele ja mina olen — mu välimus. Mind hoovitatakse, minu sihvakad sääred aja-

Ülevallt alla: eestlanna, prantslanna, inglanna

NAINE...

vad meeste mõistuse segamini, minu väike või Greta-Garbo-suu, sätendavad silmad äratavad alati tähelepanu, selle vastu ei panevat mina üldsegi tähele mehes nii ebaolulist momenti, nagu ilu, ja mind saab võrgutada alles „hea partiiga“, vahel tarkusega ja isiksusega, sagedasti lihtsalt mehisusega. Minust unistatakse, mehest unistavad ainult „luulemeelsed“ naised. Mulle saadetakse lilli, kingitusi, minu pärast lastakse end maha ehk koguni abiellutakse minuga, armutakse ja viimases seisundis nähakse minus iseloomu jooni ning omadusi, mis on tõesti ülendavad ja meeldivad omada. Mida kaugemal ma olen, seda suurem, toredam ma paistan. Mehed ütlevad, et minu man pole pää pääl mitte ainult loogika ja eetika, vaid ka maapäälsed kauguseadused. Kindlasti ma olen taevalik.

Eks ilmne mu jumalik algupära juba igapäevases elus! Viibin ma seltskonnas, siis on mehe kohus mind lõbustada. „Lõbustage daame — härrad!“ Kinos ostab mees mulle pileti, lisaks vahel ka tahvli šokolaadi, tänu-täheks, et ma olen suvatsenud, taevalik olevus, temaga vahtida uusimat filmi. Selle kestvusel, vaimukas nagu ma olen, kritiseerin filmi sõnadega: „Sel näitlejataril on ilus kleit“ ja siis edasi lausun veel kord, kui juhtub olema filmis veel üks kena kleit, oma teise kriitilise märkuse: „Ka see on ilus tualett!“ Kohvikus rüüpan viletsat kohvi ja söön juure saia, pirukat, kooki ning kuulan armulikult ära, mida meestel on minule — naine on ju parim sõber — pihtida. Katsun mitte haigutada, kui mees peaks hakkama kõnelema mõnel liiga tõsisel teemal. Teatris, ballidel maksab mees mu eest ja mida rohkem oskan ma õhtusöögiga meest rõõvida, seda kuratlikum naine ma olen. Võtmine, saamine on üldse minu eriala ja seda märkis vist juba ka keegi teatud härra Grahn, ei, Nietzsche.

Jumalatele kuulub austus ja seepärast viisakuski on minu pärast olemas. Kolm poissi lendavad kohvikus laua tagant püsti, nagu valgumihklist tuli, sest et kõnetan neid mina, naine. Et naised mehi sääraselt kohtleks, peaksid need olema kas raugad või vähemalt kuningad. Mees tervitab mind esimesena ja mul on õigus ebameeldivaid uustutvusi järgmisel kohtamisel näha võhivõraiks. Minuga tuttav olles aga mees peab mind nägema ja olema mu vastu viisakas, ka kui mind võidakse ära vahetada seinatapeediga. Sisemiselt haritum ja kombelisem mees annab mulle teed, loovutab puupüsti täis trammis mulle oma koha, pakub abi pakkide tõstmisel, ulatab mult maha langenud taskuräti, ütleb

Sakslanna ja venelanna

komplimente ja näeb minus üldse kõrgemat olevust. Viisakad kombes on minuga päri isegi siis, kui laev hakkab uppuma: päästepaatidesse kõigepealt naised ja lapsed. (Komplimentide saatel, soovivat!)

Nagu näha on väga tore elada kui oled naine. Mees, kombes, raha — kõik minu teenistuses. Kuigi veel toredam on olla ema või isegi vanaema. Siis ma olen austamistvääriv laste ja lastelaste tõttu. On neid mul eriti palju, saan auhinna riiklikul hindamisel. Olgugi et laste puhul on ka mehed suuresti süüdi, ei pruugiks siiski mees teha end tähtsaks tiitlite „isa“ ja „vana-isa“ pärast. Auhinda ta niikuinii ei saa ja isadepäeva ka ei peeta, emadepäeva kingitustest kõnelemata.

Erilist austamist vääriv minu vanus. Mida vanem ma olen, seda hinnatavam ma olen. Mida vanem olen, seda targemaks mind peetakse, seda õigemini ma mõtlen, seda enam on mul sõnaõigust. Kuid see maksab eeskätt naiste seltskonnas. Meestele tähendab see seda, et tantsupidudel tuleb tantsida vanemate tuttavate daamidega ja kannatada üldse nende seltskonda, kui ka muidu läheks meelsamini tantsima ja vestlema nooremaga. Ja mitte ainult vanus, vaid veel palju suuremal määral minu kehaline kaal mõjutab suhtumist minusse. Raskuse ees on alati rohkem aukartust. Alla 75 kilo on mu vaim kergemeelne, 52 kilo man olen rumal, alles liha ja rasvahulk tõstab mu staaži tuntuvalt, sest siis näitan juba välise olemisega, et olen suutnud midagi siin maailmas korda saata. Mitte vaim, vaid füüsis on mu tugevamaid külgi, ja tark naine on vaid selle üldreegli kinnituseks. Minu vaimuse alalt on siiski saanud kuulsaks mu loogika, mis on märksa tuttavam kui Aristotelese ja Port Royali loogika. Mu loogika on midagi hoopis erilist, see on nagu pärsia vaip. Füsioloogiline mõtlemine, automatism — arvavad mõned. Igatahes on mu loogikal iseäraldusi ja mu aju toimet arvestatakse, näiteks, ülikooli eksamil, kus ma võin saada sufficit, sellal kui meeskollegendab samade teadmistega läbi. Ja üldse, mis meeste jaoks on eimidagi, tähendab minu man võrratult palju, kui mitte kõik. Nii tohin ma olla rumal nagu hani ja see vaimustab teatavat liiki mehi, kes oma alaväärsusetundest lahtisaamiseks vajavad ikka mõnd hani oma lähedusse. See liigutab neid, kui nad näevad, et on veel kedagi rumalamat kui nad ise (täpselt, nagu naised selleks vajavad last ja lapsed — nukku). Minu päämine tarkus ja mõistus peitub siiski mitte ajutarkuses, vaid mu välimuses ja südames.

Hea välimus asendab mulle mõtlemistarvet, isiksust. Hea välimus asendab iseteadvust. Mehel on vaja iseteadvuse tõstmiseks eeskätt olla edukas töös, loomingu, mees on peegli ees edevusest, tarbest. Mina — et veenduda oma isikus. Ilu on mu päämine trump, kui ei tule appi, kordan, vanus, kilogrammid ja mu jumalik keskpärasus. Mu kasv, juuksevärv, nina kuju, silmade suurus, huulte puna, soeng, kulnud, ripsmed, küüned, riietus — need on, mille järgi tuleb mind hinnata. Minu välimus on mulle nii tähtis, et langen minestusse, kui naabril on samamoeline kleit, sellal kui mehed uhkustavad oma rõivastuse univormiga ja mees, kes rõivastub üldpildist erinevalt, saab järgi lause: kae, kus

kehkadivei! Oma iluga võin vihastada ja teha robeliseks sookaaslase ja maksab kas õelda, et ma teise naise tapan füüsilise üleolekuga, ilma et seda mult palutaks. Teen seda otse meeleldi, sest ainult inetud naised tunnevad end ühise perena, ilusad alati vaenlastena ning targad — üksikutena.

Milliseid omadusi on mul veel? Naine olla tähendab ka alati vaidlustel ja tülitsemistel peale jääda. Teab ju mõnigi mees jutustada, mis on olnud väärt ta elupäevad, kui õigus on jäänud talle. Ebatäpsus on minu man loomulik. Tulen lubatud aja asemel mitu tundi hiljem või üldsegi mitte. Tujukas. Hüsteeriline. Muidugi soovivat ei ole just olla hüsteeriline, kuid arvestades eesti meeste suurt oskust olla abielumees — tuleb hüsteeria otse iseenesest. (Olgugi et... minule ei õpetata kuskil, kuidas kohelda meest intiimsemal tète-à-tète'idel, sellal kui meestele annab laialdane literatuur juhatus minu suhtes). Minu erilisi omadusi on mehe aega ja raha raisata, tähelepanu hajutada.

Kaks kevadist tütarlast

Selles olen ma lihtsalt geenius. Sageli peab paika, mida kirjutas inglise kirjanik P. G. Wodehouse oma tütrele raamatusse pühenduseks: „Mu armsale tütrele, kelle pideva abita ja julgustamiseta ma selle raamatu oleksin poole vähema aja jooksul valmis saanud.“

Nagu mu rumalustesse suhtutakse teisiti kui mehe rumalustesse, nii ka juhul, kui on päevakorral abieliu. Kui mees abiellub, siis on ta „otsas“. Kui mina — siis olen „leidnud oma elu sihi“. Nüüd alles hakkab idanema, võrsuma, kasvama. Mees, kes abiellub, ja keda peab üleval naine, on Alfonks. Kui aga mina abiellun ja lasen end mehe poolt ülal pidada, siis olen armuline proua, abikaasa, pr. advokaat, pr. doktor, pr. minister, lugupeetud proua see ja see. Ainult Alexandra Kollontay peab mind ka viimasel juhul Alfonsiks, ent kuis uskuda seda naist, ta ju — enamlane.

Üht erilist „jubileumi“, ei taha jätta siinkohal märkimata: naisena ma võin olla ka mees, kui ma olen mõnede korpide ja vist ka mõnede naisorgide „esimees“. Ükski mees ei saa olla kuskil „esinaine“. Samuti ei saa mees olla hr. dr. või hr. adv., kui doktor

või advokaat on ta naine, ent mitte ta ise. Prouasid doktoreid ja advokaate meeste armust leidub külluses. Samuti puuduvad meestel meestegelased, meeskongressid, meeste nurgad ajakirjades, ajalehtedes. Kas see tuleb sellest, et meil naistel on olemas säärane alus koondumiseks, lektüüri valikuks, nagu seda on Hendrik Visnapuu poolt lauldud „üks väike asi“? Niisugusel „põhimõttel“ on meil naiskongresse, naisnäitusi, naiste ajakirju ja naistenurki, rääkimata naistegelastest.

Ajalehti, mis on kirjutatud inimestele üldse, samuti ajakirju kõikidele inimestele ei sobi mul lugeda. Mitte unustada: ma pole inimene, vaid naine... Minu arendamiseks ilmub iga nädalal pea igal lehel oma naistenurk või moenurk. Siin rulluvad valla minu elu tähtsamad probleemid: mood, ilu, kodu, laps. Kõige tähtsam on muidugi mood. Selle kallal tuleb mul oma aju tööle panna iga nädalas mitu korda, sirvides vastavaid nurki. Moeprobleem üksinda teeb juba mu elu, seni nii roosilises valguses paistnud elu, ootamatult

Kaks tallekest

väga raskeks. Edasi tuleb uurida hoolega nõuandeid kuidas käitada kaktusi, lapsi, plekkidega kaetud rõivaid, nahkkindaid, harva ka oma meest, mida valmistada lõunaks, kuidas kanda kübaral loori, mis rõhutaks mu naiselikku veetlust. Millist vahendit tarvitada, et saada lahti vistrikest, tedretähnidest, paksusest, kõhnusest, konnasilmadest. Millist tualettseepi, parfüümi valida, et need toonitaksid mu isiku omapära. Samas tuuakse mu jaoks ära imiku elukalender ja antakse lasteprobleeme niisuuks kvantumis ja nii sageli, et ei jää muud järgi kui uskuda: lapsi on kindlasti ka vallalistel naistel, keda teatavasti rohkem kui abielunaisi. Siin ei puudu muidugi „sõja“ teated naiste horitsondilt, mis kirjeldavad kuis teistes maades on mehed jälle naiste käest saanud „lüüa“. Kõige põnevam on, et neis nurkades mind vahetevahel intervjueritakse, kui ma olen mõne kuulsa või tunnustatud mehe naine. Siis ma olen alati sümpaatne, sihvakas daam, evin sügavat tundeelu, olen vaimukas, armas ja sõbralik, kalkan graatsiliselt teed tassidesse ning vaatan maheda pilguga. Ja usutleja ei või minust uneski aimata, et ma tulen toime

nende asjadega, mille man ta mind parajasti leiab, nagu elamine, kõnelemine jne. Olen lühidalt — vaatamisväärsus, keda vaatamast aga segab nende intervjuude man tavaliselt kaasa rääkiv või monoloogi pidav mees. Kui ma olen ise kuulsus, ei usuteldu ometigi mitte minu meest, vaid mind ennast. Maksab kas lisada, et mu pilt ilmub ka ilma intervjuudeta ajalehtede, huvitavate žurnaalide lehekülgede kaunistusena.

Naisajakirjades jätkub pea sama „vaimne“ toit, kuid siin ollakse juba „sügavamad“. Mind noomitakse päris tõsiselt ja räägitakse, et suits, viin, kergemeelsus on kurjast, et lastehulk ja naisõiguslus on heast. Viimasel puhul tuleb aga tunda end meestest mahajäetuna ja solvatuna, kanda meeste pintsakuid ning lasta nina läikida ja seepärast vist esteetilistel kaalutlustel mõned naised ei tee naislikumist kaasa. Igatahes jagatakse siin küll sohvapatjade jaoks rikkalikult mustreid, kuid elu jaoks ainult üht, kuna tagavarad on napid ega leidu ka joonistajail fanataasiat. Noh ja siis ma ka heroiliselt praen ja küpsetan, pühin tolmu, käin tööl ja sünnitan lapsi, noid kriipse statistikasse, ja valvan hoolega, et ma ei hakkaks äkki purjutama, suitsetama või omama hingeelu, mis erineks tunduvalt 10-aastase lapse omast. Naisõiguslasena ma päälle muu püüan süveneda paragrahvidesse, millest ma saan abi oma mehe julmuse ja ülekohtu vastu, kuna ma, väetike, ise ei tule oma mehega kuidagi toime. Need on päris toredad paragrahvid ja kui nad jõusse astuvad, siis mu abikaasa mind vähemalt paljaks rõõvida ei saa, peab piirduma minu suhtes muude roimadega.

Omavahel ei saa naiste ajakirjad hästi läbi ja üks neist otse hoiatab mind teise eest, kus olevat sees mürgised toiduretseptid, mida võivad taluda ainult sakslased. Ühesõnaga — ajakirja valikuga pean olema väga ja väga ettevaatlik ning nõnda ähvardab mu seni roosiline elu hoopis kokku variseda.

Ühes teises ajakirjas näidatakse mulle pilte kassidest, koertest, lilledest, kinodiivadest ja lastest. Õpetamist, kasvatamist siin ei ole. Lastakse mind olla nagu olen. Šnittide juurde lisatakse mõni kerge tõlge, et mu „vaim“ ei väsiks. Ning pole puudus ka õhinatega romaanel, kus vahvalt kõnnivad ringi säärased mulle südamelähedased isikud nagu Penno Panno Kukshaven, Durtliffingen, Kuno Offenhagen, Magen, Philip von Brandwursten, Stephan zur Kohlengraber, Marie-Luise Streit ning rüütel Pleite. Mulle kui rahvuslikult mõtlevale naisele meeldib seda romaani lugeda väga ja väga. Ei jõua iga kuu järke ära oodata. Üldiselt ma rõõmustan südamest, et leidub inimesi, kes on ära tunnud, millisse mannetusse seisukorda ma satun, kui ma peaksin lugema mulle mitte vastavaid ajakirju. Mu intelligentsi alahindamisega, vabandust, arendamisega tulevad mu hoolitsejad suurepäraselt toime. Ainult üks üpris patune mõte: ei tea kuis näeksid välja... kanade ajakirjad...?

Lõpuks pean tähendama, et mina, naine, mitte üksnes ei loe kõrgekvaliteedilist ajakirjandust ega hari ja täienda end igapidi toiduretseptidega ega lase end innustada lastesünnitamisele, vaid — ärge kukkuge pikali, sest see on jumalatõsi — ma olen isegi naistead-

lane, isegi kirjanik, isegi ajakirjanik, koguni kasvatus-
teadlane. Naised korraldasid mulle nimelt ühe näituse
Tallinnas ja Tartus koos naissoost kongressiga, kus
kinnitati, et ma olen loonud asendamatuid väärtusi,
võidelnud käte kõik õigused kutsealadel, et mul on
suurim ülesanne rahvuslikus ülesehitavas töös jne. Ja
näitusel, et tarvitada ühe vaimustatud kaasõe sõnu:
„Üks aukartustäratav pealkiri juhtis tähelepanu naise
loomingule teadusevallas.“ Meil on tervelt 1444 akadeemilist
naist ja 106 naisteadlast! Statistika on tõepoolest
kunst! Ei, ma pole lihtsalt tibuke, vaid ma olen geni-
aalne tibuke! Tibuke, kelle sulevedamisi ja elu-
lugu, korterite ja mööblite vahetamisi hakkab, loo-
dame, valvama mõni naiste raamatu- või sulepeanõu-
nik. Sest asendamatu väärtused on tõesti vaja ko-
guda ja üles otsida, kuna neid muidu millegipärast ei
märka.

Kas pole siiski tore olla naine? Olen õnnelik, et
mulle, arvestades mu elu raskusi, koostati nende de-
monstratsioonipäevadeks ka eeskujulik raamatukogu,
mille pean muretsema, kui tahan kuuluda eesti eesku-
julike naiste hulka, kuid milles... ei leidunud ühtki
minu lemmikkirjanikku.

Kuid naine olla tähendab ka seda, et kühveldada
liiva vaguneisse, higistada tänavasillutise man, käia
tööl vabrikus, müüa turul toidukraame, teha kestvuse-
lokke ja maniküüre prouadele, kes oma lamedate mõte-
tega viivad naise „edasi“, tähendab terve elu rehken-
dada, rehkendada, et viimasel tunnil võida öelda:
Issand, olen siin maailmas teinud, mis oli vaja teha,
pidasin maja ja kodu korras, sünnitasin lapsi, sest ma
tahtsin neid, töötasin mehega kõrvuti, tegin kõike, pesi
nõusid, pesi, lapsi, nõelusin sokke, keetsin, pühki-
sin tolmu 50 pikka aastat nurisemata, tõrkumata, nagu
masin, sest — ma olen naine. Ma olen funktsioneerinud
laitmatult, kuid mul pole olnud aega ei välja-
õmblemisteks, ei paljudeks kleitideks, ei poliitika tege-

miseks. Ja naisliikumisele pole ka ühes liikunud. Is-
sand — ons paradiis mulle siiski paljuks?“

Kas pole see peagu kui Punasoo Mari Juhani Liivi
„Igapäevases loost“?

Ja kui võtta sellise Mari ühe omaduse — naisuse
talumise ilma liigsete sõnadeta, endastmõistetavusena,
siis sääraseid Punasoo Marisid, suurema või vähema
vaimse formaadiga, alates lihtsast naisest poeleti ta-
gant, kuni iseseisva ja iseteadva loova naiseni ühel või
teisel alal, on rohkesti. Sellise Punasoo Marina ma
teen, mis vaja teha. Olen töökas ja südi. Võitlen oma
saatusega. Käin oma teed, sest olen täisealine. Mõt-
len. Olen inimene. Ja ka naine, kuid naisuseks pole
vaja mind õhutada. Olen naine programmita. Mitte
nagu need naisusele kihutajad ja paljast naisusest
suurvooruse tegijad, mu eestkostjad, need naised kvad-
raadis, ütlemel — „naisjannad“. Viimased räägivad
emantsipatsioonist, vabanemisest meeste ülemvõimu alt.
Ei tea, kas tänapäeva Punasoo Maridel on olnud
aega, seda vabanemist eriti tähele panna. Kuid kui ja,
siis kindlasti nad mõtlevad: aga kes vabastab meid —
naisjannadest? Sest ka see tähendab olla naine —
kasvada ülespoole, aga mitte „naiseliku“ loogika põh-
jal — allapoole.

Linda Künnapas

Mitte unustada!
Mõelge aegsasti
O. KIKERPILLI
kaasabile.

Ostan kulda ja hõbedat.

T.-ü. „MAJA“

TARTU, SUURTURG 3.
TEL. 400

Täielikum

FOTO kaupade valik: Zeiss-Ikon, Agfa, Kodak, Ihage j. t. kaamerad ja tarbed.
JALGRATTAD: Brennabor, Wanderer, Rudge, Noris, Derby, Estonia jne.
MOOTORRATTAD: Ilmakuulsamad Rudge, B.S.A., Triumph j. t.
AUTOD: Singer, Hansa, Hanomag, Diesel jne.
BÜROO ja **KIRJUTUSMASINAD**.

Täielikum raadioaparaatide ja osade ladu.

Ehitusmaterjalide kauplus ja laod Tartus, Riia tän. 55, tel. 16-17.

ANTENN

Ei leidnud Jumalat taevas

Viimane sõna moodsa teoloogia alalt tuleb Nõukogude Venest. Sõdivate Ateistide ühingu kümnendal aastapäeval Nina Kamneva, kena 22-aastane blond neidis, kelle käes naiste langevarjuhüppe rekord, pidades kõnet, kinnitas koosolekule, et ta on otsinud asjatult jumalat õhus:

„Ma olen lennanud kõrgesse ja olen mitu korda hüpanud langevarjuga alla. Aga pole näinud ei ühtki jumalat ega ainustki inglit.“

Allimente „kogeledes“

Võiks ju arvata, et ka kohtukojad osutavad igapäevaste elunõuete suhtes mõningaid arusaamisi, kuid järgnaela, mõned raudkruvid, ühe tab otse vastupidist. Sääli kaebas keegi naine oma mehe kohtusse, kuna see ei maksnud talle alimente. Mehel oli maksmata jäänud 300 naela sterlingit ja kohus mõistis teda tagant järgi tasuma selle summa. Et aga mehel maksmisega ei tuleks mingeid raskusi, siis lubati talle maksta üks šilling nädalas, nii et õnnel naisele jääb terve summa kättesaamiseni oodata üsna lühikene aeg — kõigest... 116 aastat.

Haruldane isu

Birminghami haiglasse toodi keegi keskmistes eluaastates mees, kes kaebas, et ta ei tundvat end põrmugi hästi. Ta vaadati röntgenikiirtega läbi ja opereeriti sellepeale jalamaid. Opereeriv arst leidis patsiendi maos järgmised mitteseeditavad esemed: 23 raudkruvi ja mitmesuguse suurusega naelu, pool tosinat tinanaela, mõned raudklambrid, ühe metallanuma kaane ja 5 mitmesugust teist metallitükki. Kogu kollektsioon kaalus umbes pool kilo. Peale selle kui see inimesest jaanalind oli operatsioonist veidike toibunud, ütles ta arstile, et ta olevat hakanud 3 kuud tagasi nagu harakas kõike läikivat kokku kandma. Ära olevat ta need asjad söönud seepärast, et kruvidel olnud nii meelivat maitset. Ta harjutanud esemeid suus imema ja lõpuks alla neelama. Seni on säärast tähelepanavat isu leitud ainult karistusaluste man, kes tahtsid haiglas saada, et säält hõlpsamini põgeneda.

Kaks miljonit töölist reisivad

Saksamaa uus vabaharidusorganisatsioon „Kraft durch Freude“ on oma tegevuse esimesel aastal saatnud puhkusereisidele 7—10 päevaks ümargusel 2.000.000 töölist. Tänavu-

seks üritatakse eriti merereise, milleks organisatsioon on omandanud neljast aurikust koosneva Kraft-durch-Freude-laevastiku. Reisiid lähedal kevadel Madeirasse, suve poole Norra fjordidesse.

Kroonul on imelikke ameteid

Inglise avalikes teenistustes seisab 643.000 isikut, sesse arvates ka ministreid ja igalaadi ametnikud ja teenijad, nagu pesijad, teenijatarid avalikes hoonetes. Sellest arvust käib 322.000 isikut sõjaväe, mereväe ja õhuasjanduse alla. Suurusest teine on postiasjanduse ministeerium, mis üksinda annab tööd 149.000 inimesele. Paljud avalike kohtade pida-jaist omavad veidrat tegevust. Londonis on 5.500 kirjakaasti. Neid kaste võõbatakse aeg-ajalt. Seda tööd sooritab üks ainuke inimene, kel siis kogu aasta on käed tööd täis. Üks teine mees peab valvama, et posti jalgrattad oleksid alati korras. Veel veidramad ametid on aga tööministeeriumi man. Selle ametkonna hoole alla kuuluvad valitsusehooned, kuninglik loss, pargid. Teiste ametnikude hulgas on siin 20 rotipüüdjat, kelle ülesandeks on kogu päev pidada jahti neile loomadele valitsuse asukoha — Whitehalli — keldrites. 90 inimest tegelevad ausammaste puhastamisega. Iga ausammast tolmutatakse vähemalt 3 korda aastas, välja arvatud admiral Nelsoni ausammast, mis seisab nõnda kõrgel alusel, et ta mustus vist ei torka väga silma ja seda puhastatakse mõnede aastate kohta kord. See töö tuleb siis ka hästi maksta — umbes 7000 krooni.

Arst õhust

Austraalias organiseeritakse juba kauemat aega arstlikku nõuandmist raadio kaudu. Samuti ka Kanadas. Umbes 3000 kilomeetri laia maa-ala katab traadita telegraafiline haigete abistamise võrk. Põljarregioonides elavaile rahvastele on saadetud laiali brošüürid, milles iga ravimisviis on varustatud kindla numbriga. Ja kogu asja eest hoolitseb Ottawast oma büroost üksainus arst, kes saadab mikrofoni kaudu oma nõuanded ja eskimod kõnelevad sellest „nägematust“ hoolitsejast suure aukartusega.

Aga ka Eestis antakse arstiabi raadio teel. Nii ravis kord dr. Vares-Barbarus ühe Hiiumaal asuva patsiendi kõhtu, raadioteel talle arstmeid juhatahes.

Kirjutusmasinad 3000 sõrmisega

Jaapani raamatud ja ajalehed on küll moodsal trükimasinal trükitud,

kuid lauset peab nagu ennegi käega koostama, sest ei tunta linotüüpi, mis sisaldaks 5000 märki. Ja teaduslike tööde jaoks ei jätku isegi sellest arvust. Selleks vaja 10.000 ja veel rohkem märki. Ometigi on õnnestunud konstrueerida kirjutusmasin, millel mitte vähem kui 3096 sõrmist ja mis piisab ärielu vajadusteks. Meie masinakirjutajannad peavad õnne tänama, et nad pole mitte mikaado riigis, sest jaapanitaridest-kolleegidele tähendab masinal kirjutamine otse teaduslikku tööd.

Eestlane laulab Danzigi kohtu ees

Kummaline kohtuskäik juhtus eesti madrusel Mihkel Vahtral Danzigris, mis teatavasti Saksa linn, ent vormiliselt rahvasteliidu protektoraadi all seisev iseseisev riik. Madrust süüdistati riigikukutamise paragrahvide järgi, mis mõistagi üheski riigis pole naljaasjad. Kui ta aurik „Rosenborg“ seisid Danzigris ankrus, Mihkel Vahtra oli läinud maale ja meremeeste kombel ühes sadamakõrtsis põhjalikult nina täis võtnud. Ülevas meeleolu löi ta laulu lahti, mitte just kõige ilusama, kuid seda valjuma häälega ja maailmale tundmatu keele. Mõned umbusklikud ja laulu alal nähtavasti mitte kõige asjatundlikumad härrad arvasid selles laulus võivat ära tunda internatsiooni, ning lustlik merekaru tiriti jaoskonda ja hiljem kiirkohtu ette. Kaebalune kinnitas küll, et ta ei ole laulnud internatsionaali, kuid ei leidnud õieti uskumist. Alles kui kohtunik võimaldas kaebalusele toda pahaendelist laulu kohtulaua ees korrata ja Vahtra -- kainelt ja veidi piinlikkust tundes -- kareda häälega laulu alustas, võidi veenduda, et see polnud siiski mitte internatsionaal, vaid sentimentaalne eesti meremehe laul. Kaebalune mõisteti õigeks. Veel samal päeval jõi ta rõõmust selle pääsmise üle uue peatäie, kuid seekord toimus see üsna vaikselt ja ilma lauluta.

Kahevõitlus mao ja ämbliku vahel

Baltimore'is võidi jälgida duelli loomademaailma kahe isesuguse esindaja vahel. Duell kestis 4 päeva. Üks rohuuss oli kuidagi roomanud keldrisse ja oli sattunud sääli oma võrku kuduva ämbliku võrku. Ämblik, olgugi et ta oli vaid nii suur nagu ussisilm, kodus katkestamatult võrku edasi kuni madu oli täielikult tihedast koest sisse mässitud ega võinud end enam liigutada. Ebaühtlasele kahevõitlusele tehti lõpp ussi tapmise läbi. Uss oli juba poolkägistatud.

Lugeja, kirjandus ja kriitika.

Raamatu-aasta on lõppenud. Selle kestel on sõna saanud ja sõna võtnud kirjanikud, kriitikud ja kõiksugused auhinnakomisjonid ja žüriid. Lugeja ise on vaikinud ja pidanud vaikides vastu võtma kõike, mida otsustatakse, arvatakse ja kuidas hinnatakse.

Kui nüüd kord õige küsida, kelle poole pöörduvad kirjanikud ja kriitikud, siis tuleb paratamatult vastata: ikkagi lugeja poole. Seepärast oleks ka loomulik, et lugeja kord sõna saaks, seda enam, et lugejaid on palju, et lugejaile raamatu-aasta õieti toetusi.

Ei ole palju möödunud aega sellest, kui meil arvustajaina esinesid kirjanikud ise, arvustades vastastikku üksteise töid. Nii palju pahameelt valmistasid nõudlikule lugejaskonnale need nii sageli liiginimlikest pahe-dest mittevabad arvustused. Ja kannatamatult oodati meie noori kirjandusteadlasi, kes valmistusid arvustaja elukutsel. Kahjuks aga ei leidnud needki lootused küllalt täitumist.

Meie nõudlik lugejaskond on juba aastaid arendanud oma kirjanduslikku maitset välismaa kirjanduse ja kriitiliste teoste kaudu, jälgides pidevalt ka kodumaisi saavutusi. Ja tänu sellele, et on saadud nõudlikumaks kirjanduse ning arvustuse suhtes, on nende vaated kirjanduse ning maitse küsimustes enam kui sageli risti vastu meie ametialalise arvustusele. Tuntakse end koguni solvununa sellest, mida julgetakse pakkuda ja sageli koguni peale suruda lugejaile. Ja tahtmatult oled viimaks sunnitud tagasi igatsema aegu, mil kirjanik arvustas kaaskirjaniku ja ei olnud mõõgavehklemas nn. „kutsekriitikud“. Ja kahetsema pead ka, et kirjanikud ise, need, kel on tõepoolest maitset ja kunstitunnet, ei võta enam sulge kätte ebaküündiva arvustuse ümberlökkamiseks ja väärteele sattunud kriitikut korralekutsumiseks. Millega seletada seda vaekimist? Kas ei ole selles süüdi igasugused auhindamiskomisjonid ja žüriid? Lugejad aga ei ole kirjamehed ja nende elukutseline argipäevatöö takistab avalikku sõnavõttu küsimustes, mis peaksid lahenduse leidma kompetentses ringides.

Järjest kitsamaks kisivad meie kirjanduse piirjooned. Ei ole küll veel nn. kapsaia kitsas kodune kultuur saanud täielikult üldise-hääkskiidu osaliseks ja leidub meil ikka veel kirjanikke, kes oma ainevalikus ja käsitluses geograafiliselt ja vaimselt kaugemale siirduvad. Kuid sellega eksivad nad rängalt üldise ajavaimu „positiivsuse“ ja „rahvuslikkuse“ nõuete vastu ja ärritavad enese vastu üles meie ametliku arvustajaskonna, kes neid siis vajalikul juhul karistab kas maatasa-tegemise või surnuks-vaikimisega, et teenida trium-

viraati, kelle kätte on usaldatud meie kultuurloomingu suund. Kuidas seletada muidu arvustuse täielikku vaekimist ennejõulusel raamatuturul ilmunud J. Semperi „Risti-rästi läbi Euroopa“ puhul, mida minu poolt isiklikult väga lugupeetud arvustaja A. Oras nimetab „üheks parimaid meie viimase aja proosa alal üldse.“ Või jälle K. A. Hindrey „Armastuskirja“ hinnangut raamatu-aasta auhindamiskomisjoni poolt? Tunnustatud novellistina sai K. A. Hindrey Riigivanema auhinna osaliseks, kuid raamatu-aasta auhindamiskomisjon läks sellest vaikides mööda. Või jälle arvustuse suhtumine A. Mälgü „Õitsev meri“ puhul, mida arvukas lugejaskond loeb sama mõnu ja huviga nagu Bojerit, Frenseni, Björnsoni ja teisi põhjamaalasi? Lugejal jääb vaid arusaamatuses pead raputada ja õlgu kehitada ning — mööda minna meie arvustusest, jäädes lootma isiklikule maitsele ja juhuslikule valikule.

Ei ole enam aeg, mil piisab sellest, et arvustajad pooldavad keskpärast maitset ja jooksevad massiga ning on vaimustatud ajavaimu poolt ettekirjutatud kirjanduse „suunast“, tahtes nõudlikule lugejaskonnale peale suruda keskpärast ning ammugi mitte rahuldavat kirjandust. Meie, lugejad, esitame arvustajale hoopis teissugused ülesanded: esiteks olgu ta abistajaks lugejaskonna orienteerumisel kirjanduslaual, juhatagu selle juurde, mis väärib lugemist, aidaku tungida kirjaniku mõtteilma ja avastagu see, mis pealiskaudsel lugemisel võiks jääda kahesilma vahele, analüüsigu teose probleemistikku. Teiseks juhtigu ta kirjaniku tähelepanu puudustele ning ühtlasi ka lugeja tähelepanu, et kasvatada maitset ja õiget suhtumist kirjandusse.

Meie kirjanduslikud arvustused kutsuvad aga lugeja esile ebamäärasusetunde. Vaene lugeja ei taipa enam, mida arvustaja õieti anda tahab: kas mingit kuiva, kateedri-žargonis ettekantud referaati või jälle kohtumõistja otsust, kas teos kuulub makulatuurina prügikasti või rahva hulka lugemiseks. Ja viimane oleneb talvalisti kahjuks küll kaalumiseest, kas vastab ta ajanõuetele, st. mitte kunstinõuetele, vaid moesuunale.

Nõudlikule lugejale aga ei piisa säärasest arvustamismeetodist ja sageli kerkib paratamatu küsimus: kas selliseid arvustusi on üldse kellelegi vaja? Lugejad näeksid meeleldi, et arvustajad jätaaksid neile enestele vabaduse otsustada, millise hinnangu nad annavad ühele või teisele teosele, ja loobuksid veendumusest, et kirjanduslikke teoseid kirjutatakse vaid neile hääks-halvaks kaalumiseks.

Olli Olesk

Enn Kippel: SUURE NUTU AJAL I

Tunnustava vastuvõtu osaliseks saanud esikteose „Ahnitsetajate“ autori sulest on pärit see uus ajalooline romaan, käsitledes aega, mil Ivan Julma metsikud röövsalgad laastasid meie kodumaad. Kippel annab kujukalt edasi seda ajalooliselt tõeliselt suure nutu aega, mil idast tulevad barbarid kõige tooremat hävitustööd tegid eestlaste keskel. Selle raamatu lugeja tunneb eestlaste maanteeäärse maa saatuse halastamatust: meie väike rahvaarv on suurelt osalt tingitud sellest, et vähemalt 3—4 korda ajaloo kestes on umbes pool sinnest elanikkonnast maha tapetud ja hävitatud, kaasa arvatuna seda, mis hävitasid seal kaasas käivad taudid ning näljahädad. Eestlaste arv oleks kindlasti paar-kolm korda suurem olnud, kui meie saatuse minevikus mitte nii tormiline poleks olnud.

Kippel on asunud selle romaani kirjutamisele hoolsa

materjali kogumise järele olles kasutanud romaani aines-tikku valgustehitvaid arhiivmaterjale, lugenud vastavaid ajaloolisi teoseid ning tutvunud tollal valitseva sõjatehnikaga, linnade plaanidega, eluviiside- ja tingimustega jne. Ajalooline täpsus on teoses igatahes kõrgel määral läbi viidud. Nurisema ja kahtlema paneb ainult see, et eesti talupoeg romaanis nii tuimana ja saamatuna on kujutatud. Palju enam on põhjust arvata, et talupojad segast aega kasutades kätte maksid nende tehtud ülekohtu eest niipalju kui see neil võimalik oli, et nad omal algatusel vaenlastele vastu panid ja endaga ainuüksi mitte tapalooma viisil ümber käia ei lasknud.

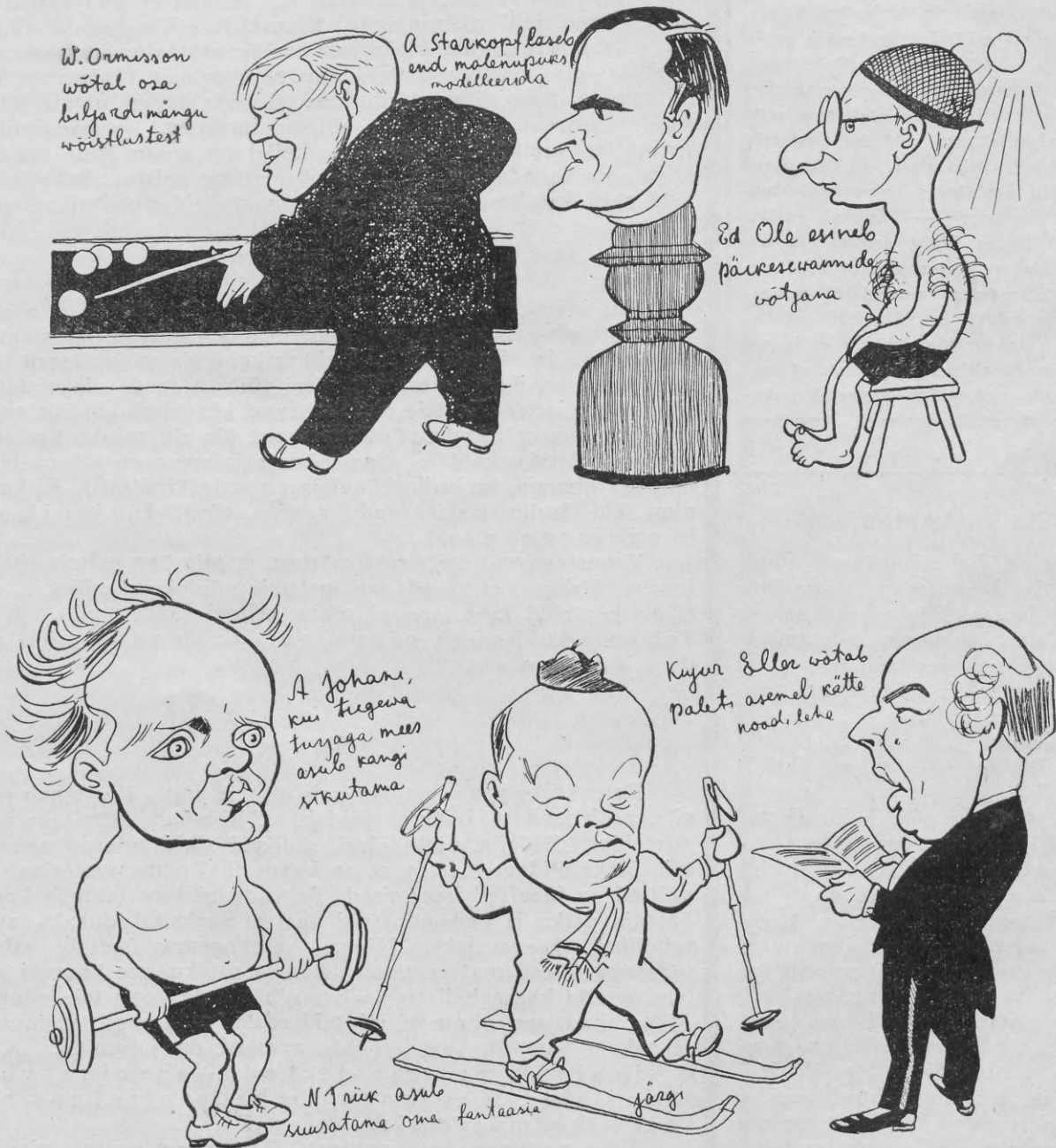
Autorile on omane ladus keel ja sündmustiku elav ning kaasakiskuv arendamine, nagu üksmeelselt märgiti juba tema „Ahnitsetajate“ puhul.

Kippel kuulub igatahes meie kõige noorema kirjannikkude põlve lootustandvamate nimede hulka.

E. R.

Kunstiaasta

Kirjanduse-aasta on läbi. Kirjanikud on tõusnud väga tähtsale positsioonile ja saanud rahva hulgas päris populaarseks oma esinemiste kaudu. Kunstnikud vaesed mehed on hoopis tagaplaanile jäetud. Ent nagu nüüd kuulda, tahavad kunstnikud korraldada kah mingisugust propaganda-aastat. Kuna aga nad isiklikult laiematele rahvahulkadele ikkagi võõraks jäävad, peaksid nad esinema igaüks oma eriharrastusega.

Romulus Tiituse karrikatuure

KIRJAD ELUTEHNIKAST

Kogemus näitab, et meie üldhariduslikes õpiringides tuleb suurimal määral vaimselt erksate inimeste mõttevahetuse teemaks küsimus: millest oleneb inimese elu edukus? Ka filosoofid, usud ja kirjandus tegelevad suurel määral selle keskse probleemiga. Vastu tulles sellele osale lugejaskonnast, kes tõsisest ajakirjast otsib mitte ainult meelelahutust, pilte ja publitsistikat, vaid ka vastuseid eluliste küsimustele, „Tänapäev“ — eriti arvestades enesearendustahetelist noorsugu — hakkab selles lahtris tooma üldisi arutlusi ja üksikprobleeme elutarkuse vallast, hakkab tutvustama meetodeid, vahendeid, ergutusi ja võimalusi edukamaks elukorraldamiseks, kusjuures toimetuse hoolitseb selle eest, et teaduslikult paikapidav materjal pakutakse kergesti loetaval, ergutaval kujul.

KÖNELUS JAAMAS

See oli ühel pühapäeval. Pidin kiiresti lunastama sõidupileti. Kassa juures oli juba keegi ees.

„Palun,“ lausus piletimüüja ametnik mehhaaniliselt.

„Ma tahaksin sõidupiletit,“ vastas mu ees seisja.

„Kuhu?“

„Ükskõik! Ma tahan lihtsalt sõita.“

„Noh, öelge siis, kuhu Te tahate!“ kuuldus piletikassast, „teised ootavad.“

„Ma ei tea isegi. Tahan sõita,“ vastas mees.

„Sõidupileteid ilma sihtjaamata ei saa Teile anda,“ lausus ametnik pahaselt. „Palun järgmine!“

Sain oma pileti ja läksin. Aga kuuldud kõnelus keerles mul peas kogu sõidu ajal. See oli küll veidrik, kes tahtis lihtsalt reisida, aga ei teadnud kuhu. Ja meenus tuttavaid inimesi, noori, kes tahavad pääseda „edasi“, ilma teadmata kuhu, ilma sihita. Kas nad

Millest oleneb edu inimese elus?

Eduks vajame kahte: midagi meist sõltumatut ja midagi meie-teha-olevat. Eduks vajame esiteks pisut õnne ja teiseks tublidust. Sest ikka on meil tegemist teatud väliste tingimustega, mille puududes edu on võimata, ja ikka on kaasaotsustav meie võime neid välistingimusi kasutada. Kes tahaks eitada õnne osatähtsust elus, oleks sama vähe usutav kui lendur, kes seletaks, et ilmastikul pole lennu man mingit tähtsust. Aga mida enam me valitseme edu seadusi, seda vähem oleme sõltuvad nn. õnnest, so. juhusest, välistingimustest. Ja nagu suurimaiks lendureiks ei peeta neid, kellel on enam õnne ilmastikuga, nii ka edukamaiks inimesiks peame mitte „õnneseeni“, vaid neid, kes kasutavad paremaid meetodeid elutehnikas,

Hingeinsenerid.

Kui insener tahab ehitada silda üle jõe, siis ta ei alusta ehitamist pimesi, vaid enne tuleb tal olla tuttav sillaehitamise seadustega ja siis tuleb tal neid rakendada väga täpselt läbi mõeldud plaaniks. Alles selle järgi võib ta asuda plaanistatud silda ehitamisele. Ka teie olete insener, kes tahab ehitada tugevat silda murerängastatud tänapäevast üle elu tujuka oja oma parema tuleviku kaldale. Iga mõtleja inimene on selline insener, iga õpetaja, kirjanik, kõneleja on seda kindlasti. Ei keegi muu kui Stalin laskis lendu toreda sõna: kirjanik on hingeinsener.

Vabastage end mõttetust mõttest, et teie õnn peitub loteriiloosis. Uskuge, et ka siis kui just teie võidaksite miljonid, see ei tooks teile õnne, see ei oleks kellegi jäädav edu. Kes tahab edu hoida pihus, see peab seda võideldes võitma.

Siht

Enne kõike peate teadma, mis on teie siht. Kes läheb rongile, peab teadma, kuhu ta sõidab. „Niisama“ sõitmiseks pole pileteidki. Mõelge nüüd järgi, millised sihid tulevad arvesse teie jaoks. Pidage meeles, et on kahte liiki sihte: materjaalsed, välised, ja idealsed, seesmised. Te võite näiteks taotella kooliõpetaja palka ja pensiooni või aga, et saaksite edukaks, asjatundlikuks kasvatajaks. Ning — elukogemus õpetab: vabastage end täiesti materjaalsest sihist. Sest kui see kas või alateadvuseski kaasa heliseb, võib see hävitada kogu teie edutöö. Mitte ihad ega ahnus ei vii teid edasi, vaid ainult vaimustus ja tahe. Sest üks esimesi edu seadusi on järgmine: Kes otsib ainult materjaalset edu, — see ei saavuta seda iialgi. Kes aga taotleb ideaalset edu, see saavutab mõlemad.

Ärge unustage seda seadust. Temas on peidul inimliku üleoleku tähtsamaid saladusi. Kui tahate võita, peab vaim saama teile juhiks. Muidu jääte posseriks eluajaks.

Sellega me ei taha öelda, et peate olema eluvõõras unis-taja ja idealist, kes ei arvesta tõsielu. Ei, — vastupidi — jääge reaalseks ja olgu teie siht käegakatsutavalt tõsieluline. Kuid siht peab olema teile ülesandeks, mitte tasuks. Ärge tahtke saada rahameheks, vaid näiteks osavaks eksportööriks, mitte pensionäriks, vaid sekretäriks, mitte otsitud ridadetegijaks, vaid väärtuslike mõtete sõnastajaks ja heade raamatute kirjuta-jaks, — sõnaga — mitte tarbijaks, vaid tootjaks, mitte vapsi-kuks, vaid mesilaseks. Vaimustus reaalsest ülesandest saagu teie elu sihiks. Kas teil on sellist sihti?

Treening

Harjumuse läbi saame alaväärtuslikeks, õelaiks, kurjeks inimesteks, kuid harjumuse läbi saab ka heaks. Kõik oleneb harjumisest. Seepärast iga praktiline eduõpetus koosneb „ainult“ õige tee äratundmisest ja järjekindlast treenimisest. Tuleb ümber häälestada oma seesmist ja välist isikut. Selline ümberhäälestus ei ole muidugi teostatav mõne päevaga, vaid see nõuab aega ja püsivust, sest otsustav on alateadvuse ümber-kihistus. Seepärast ärge oodake ei üheltki elutarkuselt, et see automaatselt ja ilma isikliku vaevata viiks teid edasi. Meie saame teile küll näidata õiget teed, kuid käima peate ise. Meie saame olla küll treeneriks — kuid võitlema peate ise.

Mitte tõdede pealelugemisest ei saa teie uueks inimeseks, vaid tõdede treenerimisest ja elluviimisest. Võtke pakutavaid õpetusi kogu tõsidusega. Ja — kõnelge sellest ainult tõsis-tele inimestele. Või kui olete veel liiga nõrk kaitsma oma veendumusi igal juhul, siis parem ärge kõnelge üldse oma tööst enese kallal. Sest kaasinimesed on kord niisugused, et nad teid vägisi püüavad välja lüüa edule viivaist roopaist. Naljategemise, näiliku üleolemise, ihituse, arvustamise maski all nad püüavad kallata teisse negatiivseid mõtteid, teie edu halvavat mürki. Nii joodikud ei jäta iialgi halvustamata mitte-joojat, kuigi nad väga hästi teavad, et ta on neist mõist-likum ja tugevam. Vaimset mürgitamist seadus veel ei karista, vaimsed märgitajad jooksevad riigi aumeeste ja autoriteetide maskis — seepärast olge ettevaatlik ja ärge minge ise kahju-rite küüsi. Vana Salomon polnud rumal, õpetades noori: „Kui kurjad keeled ahvatavad sind, siis ära võta mitte nende nõu!“ Hoidke eemale kahtlusest kui mürkgaasist. Jääge truuks ene-sele ja kindlaks sellele, mida teie ise olete ära tunnud tõena. Teie olete ise vastutav enese eest. Teie ei vaja saatust ega õnne ega ümbrust — kui teil on sihti ja tahet seda saavu-tada. Edu on ainult treeningu küsimus.

Küllalt tänaseks: süvenegem!

Enne kui me tungime sügavamale eduõpetuse probleemistikku, on tähtis, et te omandaksite ettetoodud mõtteid ja sea-dusi, kuni nad on imunud teile „verre ja luusse“.

Võtkem kokku: elust on võimalik võitu saada, kui seks on tahet ja kui teatakse edu seadusi. Kas edu seisab ainult rikku-ses? Ei iialgi. Edu üldsegi ei peitu selles, mis meil on, vaid sel-les, mis meie ise oleme. Hoiduge oma eluvõitluses liiga mater-jaalsest seadumusest, sest esimesi eduseadusi lausub:

Kes ihkab ainult materjaalset edu, — see ei saavuta seda iialgi. Kes aga otsib ideaal-set edu, see saavutab mõlemaid.

üldse pääsevad edasi? Vae-valt . . .

Sellepärast, noor edasipüüdja, mõtle enne kõike, k u h u Sa tahad jõuda, aseta omale selge ees-märk! Otsi endale siht ja siis mine tee! Õnn kaasa!

NOORUS!

„Õhukaitsevälased peavad tingimata olema noored. Ei või nõuda julguse ja visaduse ime-tegusid, kui puudub muskli- ja löögijõud, — need aga on noo-ruse annid. Tähtis on ka noore ohvitseri kasvatus kokkuhoiule. Sellepärast on meil alamatel au-astmetel ohvitseridel keelatud oma auto pidamine; samuti keh-tib seadus, mis keelab lennuväe ohvitseridele abiellumise enne kolmekümnendat eluaastat. Ini-mese kogu jõudu nõudva kutse juures ei tohi noort inimest koor-mastada veel perekonnaredega — muidu ta kaotab iseloomu.“

B a l b o

(omaaegne Itaalia õhu-minister).

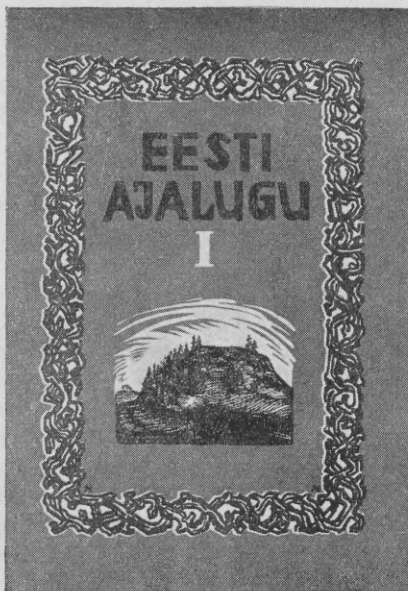
BLASEERUNUD KOLMKORD-TARGAD

Jumala loomaaed on täis iga-suguseid elajaid. On meil mõnigi tosin selliseid, kes igale mitte neilt enestelt tulevale mõtteavaldusele suhtuvad „põhimõtteliselt“ eita-valt. Sõna- ja mõttevara vastu on neil ikka sama žest: nad ise juba teavad igat asja — ja palju pare-mini. Kui aga nõuda selliselt, et ta oma teadmised teeks tegevteo-lisi järeldusi, siis ta kaob vinguna õhku. See ei maitse talle.

Mina aga mõtlen sellistel juh-tumeil Lichtenbergi ütelsele: „Kui raamatu ja pea kokkupõrkel tuleb kuuldavale õones toon, kas on siis alati süüdi raamat?“

Mõttevara ei ole selleks, et ülla-tada ja välja kutsuda plaksuta-mist. Elus ja kirjanduses pole kunagi tähtsad isiklikud suhted — tähtis on, et mõtted oleksid õiged.

Tõde on ikka ainult tõde, vana, lihtne ja naiivne nagu kõik tõed. Blaseerunud kolmkordtarkadele soovitame lugemise asemele neile sobivama meelegaletusena — klatšimise.

UUSI

August Mälg: RANNAJUTUD

Novelle Saaremaa läänerrannalt. Noor-Eesti Kirjastus. Tartus, 1936.

Meie külaelu käsitus kirjanduses on üldiselt muutunud tõepoolest nii šablooniliseks, et hakkab õigus olema neil lugejail, kes selgusele jõudes, et romaan või novellikogu on kirjutatud maaelust, panevad raamatu kui väga igava kõrvale. Natuke mälestisteräbalaid lapsepõlvest, pisut ajalehtede kirjeldusi maaelust, paar päeva suvitust kuskil talus ning lõpuks käsiraamatuna ka mõni tunnustatud talueluroomaan (A. H. Tammsaare „Tõde ja õigus“!) ja meie keskmine külaerialist on arvanud end põhjalikult varustatud olevat materjaliga selleks, et kokku kombineerida mingi uus romaan või jutustis külaelust. Seepärast pakubki meie viimase aja külaerialism kohutavalt vähe. Igatahes on ehtsa külähõngu poolest viiskümmend kilomeetrit raudteesõitu (1 tund!) kolmandas klassis palju elamusrikkam kui konutada terve öö mingi külaromaani kallal, kui aga tähelepanelikult kuulatama jäädakse kaasasõitvate maameeste juttu ja vahetevahel vaguniaknast pilku viitsitakse heita teeäärseile külaelele.

See kirjanikkude hoolimatu töötamine šabloonidega on juurdunud juba nii sügavale, et on jõudnud kirjanduslikus linnaintelligentsis tekitada arvamuse, nagu olekski meil elu väljaspool linnapiire (välja arvatud kuurordid suvel) nii ilmetu, et sellest ei saagi ilmekalt kirjutada. Ja seda just alal, mil Lääne-Euroopas paljud

kirjanikud avastasid üllatavaid uudismaid kirjandusele just maaelu primitiivsusest.

Selle eelarvamuse meie maaelu hallist ilmetusest hävitab ühe ropsuga August Mälgi uus novellikogu „Rannajutud“. Ara kombineerimise asemel literaarset kujutelmadest ja ähmaseist mälestusist ongi Mälg uljalt tunginud keset elu ja vorminud oma viis novelli otse tuiklevast elust endast. Igast novellist, igast peatükist ja igast lausestki tuleb ilmsiks, et autor on nii nagu ta kangelasedki tuuldunud Saaremaa läänerranniku tuultes, on tundnud, kuidas kuumenevad peod aerude hõrumisest tugevas lainetuses sõudes, teab, kuidas maitseb naps pärast õist külmetust kalapüügil sügisesel merel ning on mitte kumneid, vaid sadu kordi näinud, kuidas reageerib antud oludes karastatud inimene.

August Mälg on andnud väga põnevaid sündmustikulisi sõlmi, ta laseb oma kangelasel sattuda juval jääpangal lahtisesse vette, laseb paaris novellis laevadel joosta karidele, laseb kaluril surra merel, kui teiseks on paadis ainult abitu laps jne., kuid ta pole tahtnud siiski mitte pakkuda eeskujulikke põnevusnovelle. Sealsamas on kirjanik kujutanud väga üllatavaid psühholoogilisi olukordi ja laseb kerkida pinevail küsimusil, kuid ometi ei rakenda ta oma novelli mingisuguste psühholoogiliste probleemide lahendamiseks, ka mitte sotsiaalsete või veel muude küsimuste käsitlemiseks, kuigi riivab ka neid. Ta skitseerib suure hulga tegelaskujusid, aga ta jätabki nad huviäratavaiks skitsideks, igakülgset reljefseiks tüüpideks välja arendamata. Ta on pannud oma tege laste suhu lauseid, milles on viimse võimaluseni eht iga võimalik nüanss, kuid ometi pole põhjust kõnelda mingist erilisest püüdlikkusest stiili artistlikkuse suunas.

Kui vaadelda „Rannajutte“ loetletud üksikomaduste järgi, siis on kõiki vooresi üsna keskmiselt, kuid ometi on üldmõju väga tugev, paiguti otse pörutav. Ja see mulje tugevus ei olene ilmest millestki muust kui ainult sellest, et Mälgil korda on läinud kindlasti ja hästi tabada rannaelu erilist hõngu. Saaremaa läänerranniku kalurite elu ümbrisev spetsiifiline „aura“ ei ole kuiva rannaliivana pudenenud Mälgi sõrmede vahelt, vaid ta on suutnud materialiseerumatu materaliseerida ja näidata kui käega kombatavat, näidata kui mulda, kui juuri, millest võrsub kõik.

„Rannajutud“ on oma välise ulatuse poolest tühi- sed Mälgi rohke romaani-loodanguga võrreldes, aga sellest suurest kogust ei jää palju järele, mis ei kahvataks selle suhteliselt väikese raamatu ees.

Oskar Urgart

RANNA
JUTUD

AUGUST MÄLG

NOOR-EESTI KIRJASTUS

L. ANVELT
ELU
HIRM

RANNA
RAAMAT

HELMI
MÄELO

TERÄS

EESTI AJALUGU I. E. Kirjand. Seltsi väljaanne. Peatoimetaja H. Kruus, tegevtoimetaja H. Moora, kaastoimetajad E. Laid ja J. Mägiste.

Siin on esimest korda eesti oma teadlaste poolt antud võimalikult mitmekülgsetel allikatel põhjenev kokku-

RAAMATUID

võtlük käsitus eesti ajaloo varemast osast, alates jääaja taganemisest, maa geoloogilise ajalooga ja lõpetades eestlaste alistumisega võõrastele sissetungijatele.

Eestlaste maa muinasaega käsitleva osa on kirjutanud prof. Moora, kasutades teiste teaduslade abi, mis valgust võimaldavad heita eelajaloo hämarusse. Sellega on saavutatud üllatavalt ülevaatlük ja päris „ajalooline“ selgus meie esivanemate muistse iseseisvuse aja kohta, milles ilmneb ühe rahva pidev ja katkestamatu areng selle maa peremeestena. Kuigi muinasteadus on veel üsna noor teadus, näitavad selles raamatus kokkuvõetud tulemused suurele äratehtud tööle sellel alal, mis täit tunnustust väärib. Kaugest muinasajast on siin „ajalugu“ saanud, milles ainult nimed ja aastaarvud puuduvad. Ei ole kahtlemata kerge olnud nii katkendliku ja üsna juhusliku materjali põhjal säärast esiajaloo nägu välja töötada, kuid selle ülesandega on prof. Moora õnnelikult toime tulnud.

Eestlaste ajaloovalgusesse tulek on Euroopa rahvaste seas üks viimaseid. See sünnib alles 13. sajandi alguses, kuigi ka juba kaua varem mõni üksik ajalooline mälestus eestlastest säilinud on. See ajaloovalgusesse tulek algab raske võitlusega läänest tulevate vallutajate vastu.

Muistse Vabadusvõitluse käigu osa on kirjutatud prof. Kruus temale omase süsteemi ja värskeusega. Siin näeme esmakordselt kokkuvõtlükku, laiades piirides ülevaatlükku eesti esimese Vabadusvõitluse käiku; näeme, et see oli võitlus terve põhjalääne rahvaste ekspansiooni vastu, millele eestlaste väike jõud lõpuks ometi alla jäi kangelaslikust ja visast võitlusest hoolimata. Ja mis peaasi: see ülevaade nagu prof. Mooragi oma on kirjutatud eestipoolselt seisukohalt, mis mitmeti lahku läheb varematest sakslaste sõnavõttudest selle kohta.

Prof. Kruus oma tagasisivaates — ta lõpetab eestlaste jõu raugemise võõraste arvulise ja tehnilise üleoleku ees 700 a. tagasi — annab lühida kuid selge ja karmi kokkuvõtte nendest põhjustest miks see nii sündis. Seda mõneleheküljelist kokkuvõtet võib enam soovitada lugeda kui ühtegi meie senist ajaloolist romaani: nii südamest tulevana ja jõulisena on see kirjutatud.

Suurem osa „Eesti ajaloo“ esimesest osast on prof. Moora ja prof. Kruusi töö, kuna teiste kaastöölise osa vähene on, tulles arvesse erisuguste küsimuste juures. Nii saadud koostöö tulemuseks on aga ometi väga ühtlane ja tihedalt vaoshoitud raamat.

Teos on varustatud paljude heade piltide, jooniste ja kaartidega ja on kirjutatud rahvalikus, arusaadavas keeles, kuigi see on teaduslikult põhjalik töö ja võetud Tartu Ülikooli ajaloo eksamil nõutavate õpperaamatute hulka.

See kokkuvõte eesti ajaloo jään kahtlemata vähemalt kahekümneks aastaks meie standard ajalooramatuks ja ainsaks paremaks ülevaateks. Sellepärast oleks häbi kui ta puuduks üheski harituma eestlase koduses raamatukogus.

E. R.

Helmi Mäelo: TERAS. Roman tütarlastele.

Laste- ja noorsoolektüüri väärtust ning mõju hindama minnes peaks õieti lähtuma kogemustest, mida annab nende lugejate vahekord teosega, kellele raamat määratud, mitte ainult teoreetilistest tõekspidamistest. Siis võib selguda, et kõrge kunstiline tase, sõnastuse tihedus ning muud säärsed tõsikirjanduse vürused noorsookirjanduses etendavad üsna teisejärgu tähtsusega osa. Enne Maailmasõda oli Venes suur menu väga viljakal (mitukümmend raamatut) noorsookirjanikul Liidia Tsarskaja'l. Tema silmapaistvamad teosed olid romaanid (või pikemad jutustused) koolitüdrukute elust. Meenutades, et olin lapseõlves neid suure huviga lugenud, otsisin aasta või paar tagasi korra ühe niisuguse raamatu üles, et võrrelda muljet, mis samast raamatust saaks tänapäev. Selgus: nii nõrk a raamatut tänapäeval eesti trükipress vaevalt trükiks! Ja ometi oli ta noorsoole vägagi loetav. Ja kui Mäelo raamat sama loetav on, siis küsimus kirjanduslikust tasemest ei tarvitse vaevata pead.

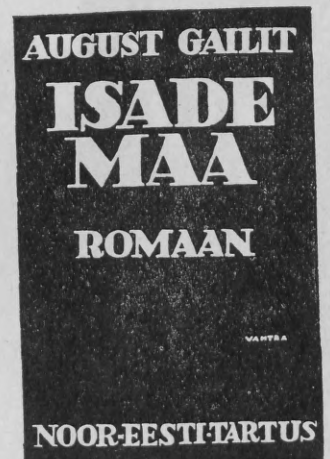
Raamatu sisulised vürused on suured. Eriti Noorsoo Kasvatuse Seltsi tütarlaste keskkool, võitluse päevil Vene võimudega vääriks suurematki kirjanduslikku monumenti kui see mitte pikk noorsooraamat.

Maalt linna tulnud tütarlapse kooli-elu ja koolielamused on romaani üks plaan. Õpetajaskond, kes peaaegu eranditult näib kopeeritud tõelikkusest, on teine. Mis viimasesse puutub, siis enamikus veel elusolevate inimeste eritamine liiga kergesti identifitseeritavais kujudes mõjub natuke harjumatu. Et kujutus on küllalt skemaatiline, läbipaistev, see on lugejatele-tütarlastele kasuks: saab asjast aru, ilma et oleks vaja erilisi teadmisi ajaloo. (Tänastele 15-aastastele ennesõja-aeg on juba ajalugu).

Romaani raam, kangelase romantilised elamused 1. detsembri mässu päevil ei ole raamatule õnneks. Ei kirjanduslikult ega lastejutu seisukohalt. Võimalik, et lubatud terve triloogia asja hiljem õigustab.

Raamatu suhtelisele õnnestumisele on autor tänu võlgu teemavalikule. Tugevamat muljet ei jäta mitte kuulekusele manitsevad tendentsid, vaid võitlus. Tänapäeva kooli elust kirjutamine peaks olema vähem tänulik.

P. Viiding

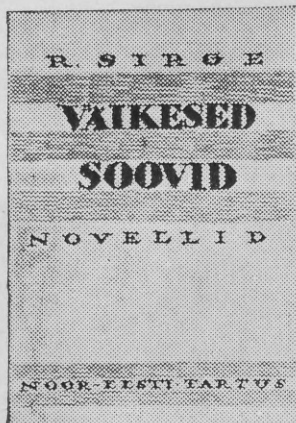
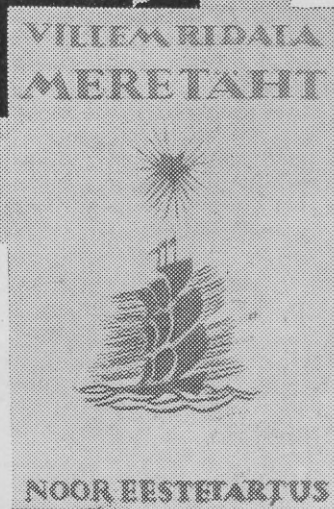
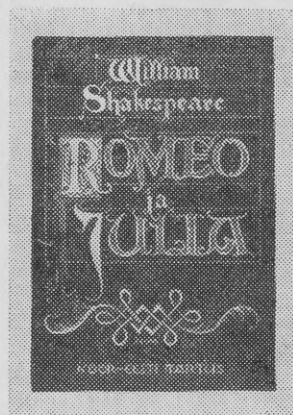

MILLINE NEIST ON KAUNIM KAAS?

20.000 sendi väärtuses auhindu!

Eelmises „Tänapäeva“ numbris algas meie suur raamatute kaante hindamise võistlus. Lisaks tolles numbris toodud kaanepiltidele avaldame siin veel rea huvitavamaid kaani Ra toodangust. Nende ja eelmises numbris toodud kaante hulgast tuleb lugejail valida välja kolm kõige nägusamat kaant ja need teatavaks teha toimetusele, hiljemalt 15. maiks s. a.

Auhindamisest osavõtjate vahel jagatakse välja preemiadena 20.000 sendi väärtuses raamatuid.

TARTU LINNAPANK

Tartus, Raekojas, telefon 2-32 ja 11-32.

AKTIVA	Ariseis 31. detsembril 1935. a.	PASSIVA	
Kassa	57.105.95	Põhikapital	173.542.41
Hoiuarved	706.703.01	Tagavarakapital	30.170.—
Väärtpaberid	129.929.28	Amortisatsioonikapital	8.535.64
Väärtused	820.60	Hoiusummad	3.761.542.60
Diskonteeritud vekslid	2.538.057.46	Võlad teistes krediitasutustes	1.22
Tähtajalised laenud	45.270.—	Korrespondendid	36.216.81
Konto-korrent laenud	578.851.15	Väljaantud garantiid	42.105.44
Korrespondendid	74.139.84	Mitmesugused kreditorid	3.000.—
Garantii deebitorid	42.105.44	Tuleva aasta tulud	26.098.16
Mitmesugused deebitorid	3.000.—	Muud passivad	59.470.22
Vallasvara	15.004.15	Puhaskasu	50.707.94
Muud aktivad	403.56		
	Kokku: 4.191.390.44		Kokku: 4.191.390.44

KULUD	Kulude ja tulude aruanne 1935. a. eest.	TULUD	
Valitsemise- ja ärikulud	69.553.04	Saadud %/0, komisjon ja porto	248.956.27
Makstud %/0, komisjon ja porto	121.478.67	Mitmesugused tulud	15.716.43
Mitmesugused kulud	22.933.05		
Puhaskasu	50.707.94		
	Kokku: 264.672.70		Kokku: 264.672.70

Juhatus.

AKTSIASELTS

„EESTI REISIBÜROO“

PEAKONTOR: TALLINN, KINGA 3. TEL. 433-20

Osakonnad: Tartu, Suurturg 7. Tel. 3-72. Pärnu, Endla majas. Tel. 1-13

Telegrammide aadress: ERBO Tallinn ehk Tartu.

Raudteepiletite müük:

a) kõikidesse kodumaa jaamadesse. b) kõikidesse Euroopa suurematesse linnadesse.

Laevapiletite müük:

a) kõikidel kodumaa ja Baltimere liinidel. b) ookeanipiletid inglise, saksa, prantsuse, poola, rootsi, hollandi, itaalia ja ameerika laevaliinidel, kõikidesse suuremaisse ulgumere sadamasse.

Esitus ja agentuur kõikidest suurematest Euroopa reisibüroodest. Rahavahetus ning valuuta ost turistidelt. ● Välismaa passide ja viisumite muretsemine. ● Ringreisipiletid turistidele terves Euroopas. Ohusõidupiletid »Aero«, »Deroluft« ja »Lot« liinidele. ● Kohalikkude omnibussi liinide piletid, o.-ü. »Mootor« ja teised. ● Nõuanded ja arvestused reisude kohta tasuta.

Ainuke foto-eriäri Tartus,

kus saate õiget nõu, missugust fotoaparati omandada ning kus õpetatakse õigesti pildistama.

Teie ülesvõtted ilmutatakse, kopeeritakse, suurendatakse ning juhitakse tähelepanu Teie vigadele.

Meie tehniliselt moodsas laboratooriumis saavutatakse parimaid tagajärgi ka kõige halvematest negatiividest.

Nõu ja juhatus fotoküsimustes tasuta.
Kauba ostmisel võimaldatakse järelmaks.

Foto-eriäri V. ŠURAS, Tartus

Riia 27, telefon 15-35.

Soovitame

Pudu- ja moekaupe

ja vihmavarje

võistlemata odava hinnaga
suuremal ja väiksemal arvul

B. Genss ja Pojad

Küüni tänav nr. 8
Tartus.

Toimetusele saadetud kirjad

Väga austatud härra toimetaja!

Teie lugupeetud ajakirja märtsinumbris ilmus „Re“ nimetähtedega kirjutus Tallinna Töölisteatri üle. Teie — mulle kahjuks tundmatu — kaastöölise tagasihoidlik sõnavõtt on viinud aga tundmustepuhangute eksiteele mõned härrad Töölisteatri: pärast asjatuid kahtlustusi ühe või teise aadressil on Töölisteatri praegune kirjanduslik nõuandja Oskar Kurmiste alias Karl Freiberg ühes „Rahva Sõna“ viimases numbris esitanud avalikkusele kirja, kus nende ridade kirjutaja saab üsna karistavate kahtlustuste osaliseks.

Töölisteatri tegelaskonna ennastsalgav ja tulemusrikas töö ning Töölisteatri osatähtsus eesti teatrikuultuuri arengus on üldiselt tuntud. Mul ei ole mingit põhjust alahinnata seda, milles on ka osa minu jõukohast tööd. Kõrgelt hinnates Oskar Kurmiste teeneid praegu, ei saa mina kogu oma häätatlikus suhtumises temale panna tema teenete arvele seda, mis on tehtud enne oktoobrit 1934. Omalt poolt ma aga ei vaja hr. Oskar Kurmistelt ega ta praegustelt sõpradelt tunnustust, nagu ma ei või loomulikult nõuda, et Töölisteatri ajaloo mainitaks minu või mõne muu — teatrilise ajal ajal tarviliku isiku nime. Ärgu arvatagu, et keegi — kõige vähem nende ridade kirjutaja — kadestaks Töölisteatri viimaste aastate ideoloogilisi saavutusi või imestaks kirjanduslikkude või muude nõuandjate töötlemuste üle nii teatris kui väljaspool teatrit. Ühed on leppinud — kui neil see oli võimalik — teatritööga, teised katsuvad laiendada draamas muidu hästi tervitatavat intriigi üle teatri piiride, küsimata, kas seetõttu draama saab huvitav, kas draamaekspositsioonile ei järgne jant.

Palun Teid, väga austatud härra toimetaja, märkida ka omalt poolt, et allakirjutanu ei ole Teie ajakirja märtsinumbris ilmunud kirjutuse „Töölisteatri juubeli puhul“ autor.
Ed. Reining

Toimetus kinnitab, et kõnealuse artikli autor „Re“ ei ole hr. Ed. Reining.

Minu artiklile „Tänapäevas“ nr. 3 „Töölisteatri“ juubeli puhul on Oskar Kurmiste, „Töölisteatri“ asjaajaja, vastanud „Rahva Sõnas“ 10. apr. 1936. a. avaliku kirjaga härra Re'le. Kuna härra Oskar Kurmiste minu artiklis toodud sisuliste väidete kohta ei toonud midagi ette, siis ei ole mul ka mingit kavatsust hakata polemiseerima „Töölisteatri“ asjaajajaga. Ei ole siiski huvitusetu osutada Oskar Kurmiste väitlemisviisile, mis käesoleval korral on viinud haledale sissekukkumisele. Selle asemel, et midagi asja kohta öelda, härra Oskar Kurmiste püüab kõigepealt jõuda selgusele artikli autori suhtes. Arvates selleks olevat oma ühe eelkäija „Töölisteatri“ samal kohal, tungib ta sellele oletatavale autorile ägedasti isiklikult kallale, hakates temaga oma isiklike arveid ning vahakordi õiendama, artikli sisulisist väiteist minnes mööda. Käesoleval korral artikli autoriks ei ole sugugi härra Oskar Kurmiste (alias Karl Freiberg'i) poolt kujuteldud isik. Nähtavasti härra Oskar Kurmiste ei taha üldse teisiti argumenteerida kui ad hominem. Oleks huvitav teada, kas härra Oskar Kurmiste väited jäävad püsima ka pärast neid asjaolusid, või peab ta avaldama uusi väiteid ad hominem minu isiku kohta, kui tal õnnestus seda selgitada? Ühtlasi palun vabandust härra ees, kes minu arvel on saanud Oskar Kurmiste'lt teenimata peapesu.

Tallinnas, 27. aprillil, 1936. a.

Lugupidavalt:

Re

artikli „Töölisteatri juubeli puhul“ autor.

Raamat rahva hulgas

Toome siinkohal mõne huvitava märkuse RA puhul korraldatud raamatu rändnäituste tulemustest maakondades.

Viljandimaal kestis rändnäitus 15. detsembrist l. a. kuni 22. veebruarini s. a., mida juhatasid tagavaraõpetajad Anna Kaalep ja Anna Ainjärv. Kokku oli näitusel 528 raamatut, peale nende Piliistvere köster V. Rehfeldti vaimuliku kirjanduse kogu — 97 väljapanekut ja ÜENÜ Kolga-Jaani osakonna poolt ajakirjade ja ajalehtede nurk. Näitus peatas 18. vallas — 22. kohas ja teda külastas 6423 inimest (keskmiselt seega 292 inimest ühes peatuskohas). Kõige rohkem inimesi oli koos Tarvastus — 1240, siis Suislepa — 612, Kabalas — 578, Piliistveres — 478, jne.

Näitusel võeti raamatute tellimisi üsna palju vastu ja müüdi ka näituse raamatuid, milledele kirjastused lisa saatsid.

Pärnumaal algas raamatu rändnäitus ringreisul 8. detsembril l. a. ja lõpetas selle alles 31. mail s. a.; näituse juhiks on tagavaraõpetaja hra A. Kilgas. Raamatuid on näitusel mitmesugustelt aladelt üle 700, peale selle väljapanekuid kohtadelt: kohapealseid vanemaid raamatuid, andmeid kohal. raamatukogudest ja raamatuloendusest, hariduse, omavalitsuse ja seltskondl. elust jne.

Kava kohaselt käib näitus läbi 57 kohta, millest osa veel ees seisab. Osavõtt näitusest on kogu aeg elav olnud; seni on keskmiselt 230 inimest igas peatuskohas näitust külastanud. Suurem osavõtjate arv oli Karksi-Nuias — 1000 inimest, siis Jaagupi rahvamajas 500, Are algkoolis 450 jne.; kõige väiksem oli see arv metsade ja soodetaguses Polli-Perekülas — 70. Kokku oli märtsi lõpuks läbi käidud 34 kohta, umb. 8000 külastajaga.

Hästi on edenenud ka raamatute müük ja tellimiste vastuvõtmine, ulatades samaks ajaks kaugelt üle 1000 krooni. Kõige rohkem müüdi V-Vändras, Pumbiojal: 220 näituse külastaja peale 78 kr. 50 s. väärtuses raamatuid, siis Pornusel 170 külastaja juures 63 kr. 15 s., Pati-Kalital 150 külastaja juures 56 kr. 50 s., siis Penujal 110 külastaja juures 55 kr. 82 s. jne.

Ühel ajal raamatu rändnäitusega andis näituse juht hr. Kilgas kooliõpilastele seletusi moodsast trükitehnikast, näidates klišeid, matriitse, trükitähti jne. Samuti kasutati näitust ka nimede eestistuse ja rahvusliku propagandaks.

Virumaal rändas näitus läbi 52 kohta, lõpetas hiljuti Alutagusel, Tudus, kuna osa Alutaguse kohti põhjatuks muutunud teede tõttu käimata jäi. Kokku külastas näitust üle 10.000 inimese, keskmisest 220 inimest igas peatuskohas.

Müük toimus näitusel väga tagasihoidlikult: ära suudeti müüa (koos tellimistega) kokku ainult 88 raamatut,

A./S.

„D. Mirvitz & pojad“

Tartus, Raekoja 6.

Soodsam ostukoht

majatarvetes.

Hää foto

oleneb ka korralikest
kemikaaldest!

Meie laboratooriumi saadused asendavad täielikult välismaa omi ja rahuldavad nõudlikumatki tarvitajat häädukusega.

Universaalilmuti — negatiiv- ja positiiv-protsessiks.

Pruunilmuti — annab otse ilmutamisel kunstsäri (Gaslicht) paberitel oranž kuni tumepruune toone.

Kinnisti — hapu ja kiir, kõrvaldavad valgustamata plaatidel värvilise vahekihi.

Välksäri Blitzlicht — särijõuline, peaaegu suitsuta. Kotikestes valmistatud ja suuremates pakistes.

Asjatundlik nõuanne kõigis fotoküsimisus. Amatöör tööde korralik täitmine — ilmutamine, kopeerimine, suurendamine, reproduktsioon jne.

A.-s. Prov. J. LILL

Fototarvete ladu RÜÜTLI tän. 10, Tartus.
Keemilis-farmatsöitiline laboratoorium
NARVA tän. 6, Tartus.

kuna kirjastuste agendid maad mööda rännates väga palju tellimisi enne ära olid võtnud.

Kokkuvõttes on Ra rändnäitused maal raamatu propagandaks väga palju tööd teinud ja aidanud laiade rahvahulkade huvi ning tähelepanu äratada meie vaimukultuuri vastu.

KLEIDI-, PESU- JA PUDUÄRI

J. MALIN

TARTUS, SÖÖGITURG 4. TELEF. 120.

(Poe tän. nurgal, end. Arens-Loskiti ruumes).

SOOVITAB:

Daamidele: suures valikus moodsaid kleite, pesu, sukki, kindaid, käsitöölõngu jne.

Härradele: triik- ja polosärke, kaelasidemeid, sokke jne.

Lastele: ülikondi, kleite, põlli jne.

HINNAD SOODSAD.

Soovitan imeilusates mustrites ja moevärvides parimatest kodu- ja välismaa vabrikutest

|| **NAISTE: mantli-, kostüümi- ja kleidiriideid.**
MEESTE: palitu-, ülikonna- ja püksiriideid.

Täielikum ladu valmisõivaid:

mantlid, ülikonnad, lederool-, trenchcont- ja siidi-vihmakuued jne.

Tellimiste vastuvõtmine iga soovitud moe järele äri täielikul vastutusel.

Tutvuge minu rikkaliku kodu- ja välismaa uudiskaupadega.

KARL ABELi

riide- ja valmisrõivaste suuräri Tartus, Kaubahoov 34-35. Telef. 8-19.

TOIMETUSELE SAADETUD KIRJANDUS

Suomalainen Suomi nr. 2, 1936.
Üliõpilasleht nr. 4, 1936.
Eesti Loodus nr. 2, 1936.
Kasvatus nr. 3, 1936.
Nädal Pildis nr. 1, 2, 3 ja 4, 1936.
Kevadik nr. 1, 1936.
Eesti Raudtee nr. 2, 1936.
Eesti Noorus nr. 4, 1936
Tuleviku Rajad nr. 9, 1936
Eesti Naine nr. 5, 1936
Looming nr. 4, 1936
Eesti Kirjandus nr. 4, 1936
Kevadik nr. 3, 1936.
August Sang: „Üks noormees otsib õnne“. Luuletusi. „Kuldvillaku“ kirjastus, 1936.
A. H. Tammsaare: „Der Däaumling“. Novelle. „Varraku“ kirjastus, 1936.
Dr. Stefan Põmaranski: „Josef Pilsudski“. Essee. „Varraku“ kirjastus, 1936.
B. Linde: „Rännakuid keeristes“. Matkamälestusi. „Varraku“ kirjastus, 1936.

2 tähtsat iluravi vahendit

Delila kreem

eemaldab ja hoiab ära kortsude tek-
kimise näonahal

Takema Kurgimahl

näonaha puhastusvahend, teeb naha
siidpehmeks, eemaldab naha kesten-
damise ja kõõmendamise.

Keemialaborat. „Takema“,

Tartus

Toimetanud V. Adams.

„Tänapäev“ ilmub üks kord kuus. Tellimishind aastas (12 nr.) kr. 3.60, poolaastas kr. 1.80, veerandaastas kr. —.90. Üksiknumber 35 s. Vastutav toimetaja E. ROONE. Väljaandja O.Ü. „NOOR-EESTI KIRJASTUS“, Gustav-Adolfi 8, Tartu, tel. 2-66. Toimetuse ja kirjade aadress: „Tänapäev“, Tartu, Gustav-Adolfi 11, Postk. 76. Ilmus 8. mail 1936. — Toimetuse ja talituse kõnetunnid kl. 11—12 ja 3—4, telef. 14-29. Tarvitamata jäänud käsikirju alal ei hoita. Käsikiri saadetakse tagasi siis, kui selleks on lisatud mark. Ilmub iga kuu esimestel päevadel.

Suvist hapukurgiaega

ei kavatse pidada „Tänapäev“. Otse vastupidi: käsil on mitmesugused parandused, uued alatised osakonnad, mis aitaksid tihendada ajakirja sidet kasvava lugejate hulgaga. „Tänapäev“ ei seisa ühegi kitsa ringkonna teenistuses, vaid arendatakse välja kogu eesti haritlaskonna ajakirjaks ja vabaks foorumiks kõigile arvessevõetavaile arvamustele. Vastavalt oma nimetusele „Tänapäev“ tahab ikka enam peegeldada kogu kaas-aegset elu, arvestades nii selle ideelist kui ka praktilist külge, nii mehe kui ka haritud naise huvialasid, nii vana kui ka noort . . . „Tänapäev“ toob väärtuslikku, kuid mitte igavat kaastööd, tema lugemine pole tööks, vaid puhkuseks ja ergutuseks, sellepärast

suvitage „Tänapäevaga“!

Teatage meile oma suveaadress ja meie saadame Teile „Tänapäeva“ igale poole järgi. Tellige „Tänapäev“ aasta lõpuni! Astuge lähemasse postiasutisse ja makske posti jooksvale arvele nr. 22-32 „Tänapäeva“ tellimishind 1 kr. 80 senti (poole aasta eest) või pöörduge kirjalikult või isiklikult otsekohe talituse poole Tartu, Gustav Adolphi tn. 11. „Tänapäeva“ võib tellida ka iga suurema raamatukaupluse kaudu.

August Gailit: ISADE MAA. Romaan. Noor-Eesti kirjastus.

Kui A. Gailiti „Nipernaadi“ osutus omapäraseks nii ainelt kui ka selle käsituselt, siis käsituslaadilt jätkab sama joont äsjailmunud romaan „Isade maa“. Aine on seekord aga võetud tõelikkuse maailmast — Vabadussõjast ja sõdurielust.

See romaan on üksikpiltide ja episoodide seeria ühe kompanii meeste võitlustest, seiklustest ja jõudetundide vestlustest. Nii nagu väliselt on need lood vabalt romaani liidetavad ja lahutatavad — nad võiksid olla ka samade tegelaste novellid — nii on seesmiselt kogu romaan üksikpilt. Sõda tervikuna oma mitmekülguses, kogu oma suuruse ja avarusega, nii rinde kui ka rindetaguse meeleoludega, murede, pingutuste, püüete ja poliitikaga jääb väljapoole romaani raame. Sellega on ta iseloomustav partisanisõja viisile, kus kokkupuuted välismaailmaga on kitsad ja huvid koonduvad vaid kitsale alale, omasse ringi.

Selles kompaniiringis ei ole autori tähelepanu niivõrd paelunud ei sõdurielu väline külg ega seesmised elamused, kuivõrd üksikisikute kujud. Ja nendeski on hakanud talle silma erisused, veidrused, üksikud jooned. Seetõttu puudubki romaanil peakuju, mille aset täidavad filmikatked mitmesuguseist sündmusist ja sõdureist, saades romaani kandvateks taladeks.

Sündmustiku ja inimeste iseloomulikud, silmatorkavad omadused on sööbinud autorile meelde ja leidnud paraja pinna. Ta hakkab jutustama nagu lõõtspillimängija, kes algul katsub hääli ja võtab oma ülesannet tõsiselt, kuid hoo kasvama hakates tunneb viisi piirid kitsad olevat oma mänguihale ja järjest hakkab omalt poolt lisama hääli ja vägevust. Üksik eraldatud meeleolupuhang ja tunne hargneb imelikus sihis, hakkab kasvama, suurenema ja paisuma, kuni jutustaja hõljub mõnu tundes ja kaasa elades omaloodud maailma ebamaistel pilvedel. Tõelikuna mõeldav ja võimalik lugu kaotab seejuures oma realiteediilme, saab fantastiliseks sündmuseks, muinasjutuliseks hooplemiseks, moodseks Münchhauseni looks.

Kuid ka kirjeldatud sõdalased ei jää ses mõttes maha omast loojast, vaid ka nende soontes voolab Nipernaadi veri, ka nemad on kunstnikud kummaliste lugude loomise alal. Vaadeldagu ainult korra (võiks ütelda: kuulsat) Vesipulli söömislugu, mille paisutatud kirjeldus on ainulaadne ja meisterlik.

On arusaadav, et sõdurielu raskusi pehmendab nali ja huumor. Kuid „Isade maa“ see omaette õilmitsev luulelend kipub võtma tõsiduse ja väarikuse ainelt, muutuma luiskaja laadi küla jutumehe naljakaks liialduseks. Tema fantaasia mänglevus ei tõuse võimsaks sümfooniaks, vaid jääb simmani pillimehe veidraks looks.

Vaatamata patriootilistele motiividele, vaesemehe selja sirguajamisele, mis on tõstetud silmapaistvale kohale, vaatamata teose lõpupoolel tõsisemaks muutuvale toonile on meie kujutus Vabadussõja romaanist olnud teiselaadiline. Jääb mulje, et autor on ehitanud romaani sündmuste ja kujude välisele pinnale.

Seejuures ei saa tunnustamata jätta romaani lopsakat ja sageli head kirjutamisviisi. Sulg on tõesti imesutusväärselt paindlik olnud autori suurendusklaasis saadud pildi fikseerimiseks. Kogusummas annab romaan huvitava pildi lihtsaist, kuid julgeist ja põikpäistest meestest, kes uhkusega võivad ütelda: „Tulime tühjade kätega rindele, meil polnud toitu ega relva, nüüd aga oleme saanud riigiks ja rahvaks“.

Justus

OODATUD
KÜLALINE

PARIM
SUURAJALEHT
UUS
EESTI

Kuni 33% kokkuhoidu

ajalehe üksiknumbri ostjaile võimaldab „UUS EESTI“ koju tellimine.

„Uus Eesti“ maksab:

koju tellides kas postiga või lehekandjaga:	üksiku numbri viisi ostes:	koju tellides on kokkuhoid prots.:
3 kuuks Kr. 3,50	Kr. 4,50	22%
6 „ „ 7,—	„ 9,—	28%
12 „ „ 13,50	„ 18,—	33%

„UUS EESTI“ on rikkaliku sisuga pildirohke ja huvitav suur ajaleht.

„UUS EESTI“ kantakse koju juba ilmnispäeva õhtul Tallinna, Tartu, Narva, Pärnu, Nõmme, Viljandi, Rakvere, Haapsalu, Valga, Tapa, Paide, Türi ja Jõhvi tellijaile.

Andke kohe tellimine lähemale postiasutusele või „UUS EESTI“ esindajale.

PUTUKAMÜRK „PUTTOX“

RIIGI PÕLEVKIVITÖÖSTUSE SAADUS

hävitab kärbsed, lutikad, täid, kirbud, prussakad, koid, sääsed, parmud jne.

MÜÜGIHINNAD:

ca 1/4 kg netto originaal-plekknõu	Kr. 0.80
„ 1/2 „ „ „ „	Kr. 1.20
„ 1 „ „ „ „	Kr. 2.—
PUTTOX-pihustaja	Kr. 1.75

Erihinnad suurtarvitajaile.

TARTU EESTI MAJANDUSE ÜHISUS

Tartus, Holmi tän. 12—18.

Osakonnad: Tartus, Võru 4 ja Söögiturg 3 — Räpinas, Pukas ja Puhjas.

Suurem ja kõige vanem majandusühisus Eestis.

Laos suures valikus soodsatel tingimustel põllumajanduslikud-, ehitus-, raua-, naha- ja koloniaalkaubad.

Müük suurel ja väikesel arvul.

Hind 35 senti.